A megtérés történetei és rítusai a nyárádszeredai adventisták körében

Jelige: OHJ504
Lezárás dátuma: 2014. 07. 28.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék **2**

Bevezető **3**

A kutatás **4**

I. Az adventista egyházközösség **8**

1. Az egyház teológiai állásfoglalása a keresztségről *8*

2. A nyárádszeredai adventista egyházközösség *11*

II. Megtéréstörténetek Nyárádszeredából **12**

1. „Én titokban tartottam ezt". A nem teljesen nyilvános keresztség. (B. Zs. története) *12*

2. „Fontos az, hogy szövetségre lépjünk Istennel". Bizonyságtevés. (Sz. L. története) *15*

3. „Most már az én rokonságom között nem vagyok fekete bárány". Halogatott megtérések. (N. D és N. M. története) *17*

4. „Nem voltam felnőve a döntéshez". Valódi megtérés nélküli keresztség. (Sz. N. története) *20*

III. A megtéréstörténetek elemzése **21**

1. A vallási konverzióhoz való viszony és az ezt befolyásoló tényezők *22*

2. Egyházi és népi vallásosság különbségei a felnőttkeresztség rítusára vonatkozóan: forma vagy lényeg *24*

3. A keresztségről szóló narratívákkal szembeni attitűdök *26*

4. A beavató rítusra való készülés és a hitvallás: a felvállalás nehézségei *28*

5. A neofiták viszonyulása a rítusban részt vevő szereplőkkel szemben *32*

Következtetések **36**

Bibliográfia **38**

Bevezető

A keresztelő mint az emberi élet egyik fordulópontja gyakran kap helyet a szakirodalmi munkákban, de kevés a témát teljesen és részletesen átfogó munka.[1] Mindez az esetek többségében a gyermekkeresztelésre korlátozódik, amelynek gyakorlata a legrégebbi korokig nyúlik vissza, háttérbe szorítva a felnőttkeresztséggel foglalkozó kutatásokat. Ez a jelenség nem meglepő, ugyanis – bár a keresztség a keresztény egyházba való belépés elengedhetetlen feltétele[2] – a legtöbb felekezet azonos módon a gyermekkori keresztelést szorgalmazza.

A kultúra bizonyos elemei hálás kutatási területnek bizonyulnak, ám az is kérdéssé válhat, mit tekintünk a kultúra részének, és hogy a felnőttkeresztség mennyiben tartozik hozzá. Ezzel a kérdéssel több kutatás is foglalkozott már. Verebélyi Kincső szerint „a kultúra fogalmán (...) az emberek által birtokolt szellemi és anyagi javak összességét értjük, ami alapot ad a társadalmi és szellemi környezet megértéséhez, magyarázatához."[3] A keresztelő, a különböző beavatások szellemi értelemben gazdagítják a bennük résztvevőket, szimbolikus rendszereik is többrétűek. A szokás különböző magatartások, viselkedésminták és cselekvések összességeként írható le, amely viszonylag rövid idő alatt alakult ki a társadalmi együttélés folyamán, és az különböző közösségekben elfogadottá vált. Ennek okai nem népi folyamatokban keresendők főként, hanem intézményesen megtervezett szimbólumsorok magyarázataként értelmezhetőek.

Jelen dolgozat adventista megtérési narratívákat ír le, illetőleg értelmez, a probléma középpontjába állítva az életmódváltás, valamint a hozzá kapcsolódó rítus kapcsolatát. Ez a vizsgálat azért válik érdekes kutatási területté, mert sem a rítus leírásával, sem a résztvevők ehhez való viszonyával nem foglalkozott még behatóan a néprajztudomány. Mint ismeretes, a 19. és 20. század környékén a keresztény egyházfelekezetek válságon mentek át, amelynek következtében megalakultak a különböző neoprotestáns felekezetek, és beavatási szertartásként a felnőttkeresztséget kezdték gyakorolni. Előzetesen eltehető, hogy – bár a válság egyik oka az értelmiségnek

[1] Vö. Bárth 2005. 144.
[2] Uo. 145.
[3] Verebélyi 2005. 7.

a népi vallásosságtól való elfordulása volt – egyházi és népi vallásosság igencsak erőteljes jelenléte figyelhető meg az adventista felekezetben is. Mivel az első adventisták a vallást tudatosan szerették volna megélni, és a hitről való elképzeléseiket minden egyes követőjük számára egységesíteni akarták, a két említett vallási megközelítésnek egybe kellene esnie. A törekvések ellenére a dolgozat hipotézise szerint ez nem valósult meg.

A kutatás

Mint az ismeretes, az adventista egyház azon felekezetekhez tartozik, amelyek a keresztség felnőtt korban való gyakorlatát szorgalmazzák. Ennek fényében kutatásom is ezen felekezetre irányul: a nyárádszeredai adventista egyház néhány tagjának megtéréstörténeteit a hozzá kapcsolódó felnőttkeresztségi rítus és rítusok fényében vizsgálom. Azért beszélek itt többen számban a rítusokról, mert a szokásesemény néhány mozzanata akár külön szertartásként is értelmezhető. Nem célom a rítus teljes, összefüggések nélküli szétboncolása: a közösség ezen szertartásának szemrevételezése révén különböző egyéni narratívák elemzésére törekszem, amelynek mentén a szokásesemény belső működésére, a bennük érvényesülő társadalmi kapcsolatokra, valamint a megtérések mikéntjére és a személyes drámákra vonatkozólag is következtetések vonhatóak le. Ez a rítus az egyházhoz való tartozás fő mozgatórugója, éppen ezért az adatközlők hozzá való viszonyulását vizsgálom, azt helyezve előtérbe, milyen külső és belső okok befolyásolták őket a döntés meghozatalában, hogy ehhez a felekezethez csatlakozzanak, illetőleg hogyan értékelik a rítus egyes mozzanatait. Jelen dolgozatban nem áll módunkban minden egyes rituselemet megvizsgálni, a relevánsabb jelenségek viszont így is terítékre kerülnek.

Mivel jómagam is az egyház tagjai közé tartozom, többször is részletes betekintést nyerhettem a szokásesemények menetébe, és bizonyos értelemben résztvevő megfigyelőként írhatom le azt. A *résztvevő megfigyelés* módszere alatt nem a hagyományosan vett antropológiai terminushasználatot értem, ugyanis más szempontból válik szükségessé a használata: beavatottként, liminális személyként magam is részt vettem a rítusban, illetőleg több ilyen eseményen is szemtanú voltam, így külső megfigyelőként is ismerem a szertartás menetét. A rítus minél pontosabb megfigyelésének érdekében a 2007–2013 közötti időszakot választottam a kutatás

témájául, és ebből az időszakból kerestem meg az adatközlőket is, akik személyes történeteikbe avattak be megtérésükről, *döntés*ükről, illetve a keresztségük napjáról. Az évek meghatározásának két oka van: az egyik, a személyesebb ok, hogy a kutatóként 2007-ben vettem részt keresztelendőként ezen a beavató szertartáson, a másik – az indokoltabb –, a keresztelő lelkész személye, aki ebben a nyolc évben tevékenykedett a település adventista imaházának lelkipásztoraként, így a rítus minden esetben azonos módon zajlott le, egyetlen rítuselem sem változott.

Mint fentebb is szó esett róla, Nyárádszereda a kutatás központi települése, ahol jómagam is felnőttem, és gyermekkorom napjait eltöltöttem. Ilyen értelemben belülről ismerem a kisváros struktúráját, az embereket, hetednapi adventista lévén pedig magát az egyházat is. Ez a tény előnyként szolgált a kutatás menetében, hiszen az emberekkel való beszélgetés eleve természetesen, otthonosan és bizalmasan indult: közeli barátaim, ismerőseim és rokonaim is az adatközlők közé kerültek. A vizsgálat problematikus pontja az anonimitás kérdése, egy adatközlő ugyanis nem kívánta nevét nyilvánosságra hozni. Mint kijelentette, nem a „nagyközönség" véleményétől tart, hanem az ismételt zaklatástól. Az illető személy helyzetéről a későbbiekben bővebben is szó esik majd, az adatközlő kérését tiszteletben tartva azonban, a dolgozatban szereplő nevek mindenikét[4] monogrammal jelölöm pusztán.

A kutató vallási helyzete révén a beszélgetések – amint erről is szó esett – személyes hangvételben, családiasan alakultak, az anonimitás kérdése viszont kissé problematikussá tette a vizsgálatot. Az antropológiai és néprajzi kutatásokban mindig fejtörést okoz, hogyan lehetne a vizsgálat szempontjából maximálisan tiszteletben tartani az adatközlők kéréseit, viszont a monogrammok használatával a képekkel való szemléltetés is kérdésesnek tűnhet. A dolgozat keretében igyekeztem szemléltető, ugyanakkor személyi jogokat nem sértő képeket felhasználni, főként az első adatközlőre (B. Zs.) nézve. Mivel a többi adatközlő saját képeket is a rendelkezésemre bocsátott, ezeket szintén felhasználhattam a vizsgálathoz.

[4] A nyárádszeredai adventista lelkész neve szerepel a dolgozatban, ugyanis ő felkért a neve használatára ebben az írásban.

A vizsgálat központi magja, Nyárádszereda[5], Maros megye szívében terül el, a megye központtól, Marosvásárhelytől 18 km távolságra, és mintegy 6000 lakossal rendelkezik. A kisváros többségében református vallású, de ezen kívül – ami a történelmi egyházakat illeti – kisebb létszámban római katolikus és unitárius lakói is vannak. A három nagy történelmi vallásközösségen kívül a Hetednapi Adventista Egyház, az Igazhitű Jehova Tanúi, a Baptista Egyház, valamint az Ortodox egyház képviselteti magát.[6] A településen feljegyzett, a kutató általt etnográfiai szöveggé formált események és jelenségek, a felnőttkeresztségről szóló narratívák nem tekinthetőek egyedinek, szigetjellegűnek, hiszen az Adventista Egyház ezen rítusa – a vallásközösség szerveződéséből adódóan is – rendkívül egységes a világ különböző pontjain, és pusztán egyes részleteiben mutatható ki az eltérés. Ilyen jellegű összevetésre jelen kutatásban nem áll módunk, mindössze utalásszerűen említődnek meg az ismert különbségek.

A kutatáshoz forrásként szolgált a témával kapcsolatos szakirodalom, hiszen a kereszstséggel, az újjászületéssel, illetve megtérési narratívákkal[7] már rengeteget foglalkoztak az elmúlt években. A szokásesemény nyárádszeredai változatának bemutatásához több módszert is alkalmaznom kellett: elsődlegesen félig strukturált interjúkat, viszont a résztvevő megfigyelés metódusa is központi szerepet játszott. Ezeket kiegészítendő a gyülekezet dokumentumai, az általam készített videók, valamint a fényképek kaptak a vizsgálódásban helyet. Az elsődleges adatbázist a nyárádszeredai adventistákkal – a jelenlegi lelkésszel, illetőleg hét megkereszteltel − való (elektronikus formában rögzített, majd ezt követően papírra lejegyzett) beszélgetések, valamint a kutató általi megfigyelések, a gyülekezeti kézikönyvek és nyilvántartások, az Adventista Egyház hivatalos weboldalai adják. A terminushasználatot illetően Arnold van Gennep és Victor Turner munkáinak felhasználása a jellemző, mivel – a felnőttkeresztségre vonatkozóan – rendkívüli fontosságúak a *communitas, liminalitás,* illetve a *struktúra* fogalmai. Talán nem merész kijelentés azt állítanunk, hogy az Adventista Egyház harmonikus és egységes működése annak a *communitas*nak köszönhető, amelyet már az első megkereszteltek is

[5] A település elhelyezkedéséről lásd: 8. számú *Melléklet.*
[6] Az adatokat Varga E. Árpád statisztikája szerint közöltem. A számadatokat lásd a 10. számú *Melléklet*ben.
[7] A megtérésről, vallási konverzióról és azzal kapcsolatos narratívák elemzéséről lásd: Demeter 2003. és 2004., Fazakas 2010, Fosztó 2007, Gog 2008, Peti 2012.

átéltek, és amely mind a mai napig kiérezhető az egyház tagjainak megnyilatkozásaiból[8] is. Az említettekből következik, hogy jelen dolgozat a felnőttkeresztség rítusát beavató szertartásként kezeli.

Az adatközlők ismertetésében a *Melléklet*ben található számozott interjúk és jegyzetek nyújtanak segítséget, amelyekben a monogram mellett[9] a foglalkozás, a keresztség dátuma, az életkoruk a keresztség idején, valamint (esetlegesen) előző vallásuk kap helyet. Mindemellett összesített táblázatban is megtalálhatóak ezek az információk. A beszélgetések lebonyolításakor a dolgozat szempontjából az adatközlők *megtéréstörténete,* illetőleg saját keresztségük lezajlása volt a legfontosabb. Mindebből egyfajta önkép is kialakult, illetőleg az, hogy interjúalanyaim hogyan látják és szeretnék láttatni az adventista közösséget, és miként értelmezik a felnőttkeresztség különböző mozzanatait. A dolgozat végén a *Függelékben* ugyanakkor képek is találhatóak, amelyek szavak nélkül mesélnek az adatközlők által átélt eseményekről. Ezeknek nagy részét magam készítettem, míg néhányat maguk az interjúalanyok bocsátottak rendelkezésemre. A képek közlésekor a felvételt készítő személy neve is szerepel. A hangfelvételeket vágás nélkül Cd-mellékletben csatoltam a dolgozathoz. Az illető lemezen egy – az alámerítés mozzanatait bemutató – rövid videó is található. Ami a disszertáció szerkesztését illeti, az áttekinthetőség kedvéért lábjegyzeteket alkalmaztam. Az adventista egyházban használatos belső terminusokat, valamint az adatközlőknek a felnőttkeresztségre vonatkozó egyedi, de kifejező megnyilatkozási formáit dőlt betűtípussal szedtem.

A szabadegyházi közösségekbe „nem lehet beleszületni, hanem felnőttkorban, tudatos döntés alapján a tagjává válni. A tudatos döntést nevezik *megtérés*nek. Ezt az életfordulatot minden esetben megváltozott életvitellel kell igazolni, amely a hívő egész életmódját befolyásolja."[10] Mivel az adventista egyház is szabadegyházi közösség, tagja csak és kizárólag az lehet, aki a beavató szertartáson − a felnőttkeresztségen − részt vesz, ez az esemény úgy a hivatalos egyházi vallás, mint az oda tartozók és tartozni akarók számára kitüntetett jelentőséggel bír. Éppen ezért fontossá válik annak vizsgálata, hogy az ezen döntést meghozó személyek miként viszonyulnak saját megtérésükhöz, saját

[8] Vö. a nyárádszeredai adventistákkal készített interjúk.
[9] Az interjúalanyok kérésére a nevük teljes egésze helyett monogramokat használok a dolgozatban. Az anonimitás kérdéséről a későbbiekben bővebben is lesz majd szó.
[10] *Magyar Néprajz*. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/350.html (2014-04-15).

életmódbeli változásukhoz, kapcsolatrendszerük megváltozásához, illetőleg a keresztséggel kapcsolatos rítusokhoz. A félig strukturált interjúk szó szerinti lejegyzése mellett tehát az egyéni történetek rövidített bemutatására is sor kerül, feltárva ezekben a személyes drámákat. Ezt követően a Dell Hymes által kidolgozott és javasolt beszélés néprajza elemzési módszer[11] segítségével néhány fontosabb szempont mentén a teljes narratívák vizsgálatára is sor kerül, melynek folyamán a beavatottaknak a szokásesemény egyes részleteihez, saját konverziójukhoz való viszonyulásáról, illetve egyházi és népi vallásosság különbségeiről ejtünk majd szót.

I. Az adventista egyházközösség

1. Az egyház teológiai állásfoglalása a keresztségről[12]

Az egyház alapvető tétele a Jézusban való hit általi megigazulás, illetve huszonnyolc hitelv, amelynek kiadására Moldován Vilmos összegzése révén[13] került sor. Egységes szervezet tartja össze híveit, hívei a világ különböző pontjain ugyanazon hitalapelvek szerint épülnek egyházközösségbe. A vallás lényege társadalmi, vagyoni, nemzetiségi és családi rangtól független, Erdélyben például nagyon sok cigány nemzetiségű tagja is van az egyháznak, amely kissé el is mosta az etnikumok közötti éles különbségeket, szimbolikus határokat.[14]

Az adventista nézőpont szerint a vallás nem kényszer vagy tudatos szervezés, hiszen létezik egy társadalmi erő, amely ezt szabályozza, és felnőtt korban képes pusztán az ember döntést hozni ebben a kérdésben[15], éppen ezért az egyházba való belépés feltétele is felnőtt kori – Jézus példája révén – alámerítéses keresztség[16]. Ez a szertartás a világ különböző részein nagyjából azonos módon zajlik le.

[11] Hymes 1975. 91–146.
[12] Az adventista egyház hivatalos logója és a jelképek magyarázata megtalálható a 9. *Melléklet*ben.
[13] Moldován 1995.
[14] A témáról bővebben lásd: Gog 2008, valamint Lőrinczi 2012.
[15] Simon 2006. 290.
[16] Lásd:*Függelék,* 1. kép.

A felnőttkeresztség egy egynapos ünnep, szokás, amelynek a megtörténtét hosszas (több hónaptól egy évig terjedő[17]) előkészületi fázis, az ún. *keresztségi felkészítő*[18] előzi meg. Az eseményre az érdeklődők maguk jelentkeznek, néha viszont a lelkész általi felhívásra válaszolva kérik a felkészítést. Ez az időszak a keresztelendők számára igencsak nagy fontossággal bír, hiszen ekkor sajátítják el az adventista egyház írásba foglalt *hitalapelvei*t. A tanulás rendkívül sok bibliaszöveg megtanulásával, illetve 28 alapelv átbeszélésével, megértésével, elmagyarázásával jár együtt. Ennek vezetésével és lebonyolításával általában a közösség lelkésze foglalatoskodik, akinek a szerepét különböző okokból kifolyólag a gyülekezet valamely vezető tagja (elsődlegesen a presbiter) is átvállalhatja, amennyiben erre a prédikátortól, illetőleg a helyi egyházterület vezetőségétől[19] felhatalmazást kap.

A tanulási fázist követően az úgynevezett *kikérdezés*re kerül sor, amely általában a keresztség előtti péntek estén, esetleg az előtte levő hét valamely napján zajlik a gyülekezet bizottságának jelenlétében, és amelynek során a felkészítő alatt tanultakat kéri számon a vezetőség a keresztelendőktől (bibliaszövegek, alapelvek stb.). A bizottságban való szereplés után a keresztelendőknek az illető gyülekezet tagjai előtt is *bizonyságot kell tenniük hitükről.* Ez a vallástétel a lelkész által feltett kérdésekre[20] való igennel vagy nemmel való válaszolást jelenti.

A keresztség konkrét aktusa péntek este, szombat délután vagy vasárnap délelőtt szokott megtörténni. A keresztelendők már az istentisztelet megkezdése előtt fehér (ritkábban vörös) színű egyenruhát öltenek, és a szószék előtt előre elkészített székeken foglalnak helyet.[21] Az alámerítés előtt sorrendileg kötött ünnepélyre kerül sor, amelyet a lelkész és az erre felkért személyek szószékre való felvonulása indít, majd ezt követi a közös éneklés, illetve a szószékről elhangzó ima. Ezek után a rítushoz illő költemények

[17] Amota Lóránt, nyárádszeredai adventista lelkész elmondása alapján. Lásd: 1. számú *Melléklet.*

[18] Nem hivatalosan *barátkozók órájá*nak is szokták nevezni olykor, mivel a keresztségre készülőket (*keresztelendők*) *barátkozók*ként is emlegetik néha.

[19] Az adventista egyház szerveződése szerint a következő hierarchiát tartja szem előtt: gyülekezet (helyi szintű) – kerület (több egymáshoz területileg közel fekvő helység gyülekezetei) – egyházterület (kerületek összessége, amely több megyét is magába foglal) – unió (országos szerveződés) – divízió (kontinensek szerinti szerveződés) – generál konferencia (világszintű szervezet).

[20] „a gyülekezetben alapvető hitpontokat érintünk. *Elfogadod-e, hogy* például *az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten, ők hárman egyek, ők az ember alkotója, ők a mi teremtőink?* Erre igennel válaszolnak. Elfogadod-e azt, hogy a szombat az a nap, amit Isten nyugalomnapnak rendelt el? Erre is igennel válaszol." (részlet az Amota Lóránttal való beszélgetésből)

[21] Lásd: *Függelék*, 2. kép.

és énekek hangzanak el először a hallgatók, majd a keresztelendők részéről, később pedig a lelkész közvetíti a keresztségi prédikációt[22]. Az igehirdetés befejeztével a prédikátor a keresztelendők elé áll, felolvas számukra egy bibliaszöveget, letérdelnek, és meghallgatják a lelkész érettük elhangzó imáját.[23] A gyülekezet többi tagja az ima alatt állva marad.

Az alámerítés mozzanata előre megszervezetten zajlik: először a nők, majd a férfiak sétálnak be egyenként a keresztelő medencébe. A keresztelendők a lelkész elé állnak a vízben, ameddig az egy rituális szöveget[24] mond el a kezét az illető feje fölé tartva[25], majd alámeríti őt. Amint felbukkan a víz alól, a gyülekezet kórusa vezetésével a jelenlevők közösen énekelnek[26]. A medence szélén az adott keresztelendőt egy *diakónus* várja egy száraz lepedővel a kezében, és kikíséri őt a mellékhelyiségbe, ahol átöltözhet.[27] Amíg az összes megkeresztelt átöltözik, a gyülekezet kórusa énekel[28] a témához illő énekeket. Miután a megkereszteltek ismét helyet foglaltak, újból énekek és szavalatok hangzanak el, majd ezt követően a közösen elénekelt befejező ének és ima zárja az istentiszteletet.

Az istentisztelet végeztével az imaház udvarán (rossz idő esetén egy mellékteremben) a tagok és vendégek virággal köszönthetik az újonnan megkereszteltelteket, és esetlegesen megajándékozhatják őket egy vallásos tartalmú könyvvel, CD-vel, mindemellett a család és barátok számára a megkereszteltek ebédet (vagy vacsorát) szerveznek.[29] Fontos momentumnak számít a rokonokkal és ismerősökkel való közös fényképkészítés is.[30]

Az alámerítést követően a megkereszteltek nem válnak automatikusan a közösség tagjaivá, ennek hivatalos kimondása előtt ugyanis az úgynevezett *tagfelvétel*re kerül sor. Ez az esemény általában a keresztséget követő szombaton, ritkábban rögtön az alámerítés

[22] Lásd: *Függelék,* 3–8. képek.
[23] Lásd: *Függelék,* 9. kép.
[24] „Az áldáskérés, áldásmondás a medencében, amikor elmondjuk azt, hogy *A te hited vallomása alapján megkeresztelünk az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.*" (részlet az Amota Lóránttal való beszélgetésből)
[25] Lásd: *Függelék,* 10. kép.
[26] Erdély-szerte a *Halleluja* című ének a gyakori. Lásd: 6. számú *Melléklet*.
[27] Lásd: *Függelék,* 11. kép.
[28] Lásd: *Függelék,* 12. kép.
[29] Lásd: *Függelék,* 16. kép.
[30] Lásd: *Függelék,* 13–15. képek.

aktusa után történik meg. A lelkész és a diakónus sorra kezet fognak a megkereszteltekkel, elmondva a köszöntési szöveget – mely egy személyre szabott igeverset is tartalmaz –, illetve átadva nekik a keresztségi oklevelet, egy virágcsokrot, illetve egy könyvajándékot. Ettől a perctől kezdve a megkereszteltek hivatalosan is taggá válnak, Úrvacsorát vehetnek, és szavazati joggal rendelkeznek.

2. A nyárádszeredai adventista egyházközösség

A nyárádszeredai adventista egyház létrejötte a hivatalosítás időpontjához vezeti a kutatót vissza. A *mozgalom* Nyárádszereda környékén indult el, Amota Lóránt elmondása szerint Torboszló és Magyarós nevű településeken „a legrégebbi időkre emlékeznek vissza, hogy ott az advent hitet elfogadták és gyakorolták. Ez az 1900-as évek köré tehető."[31] Mivel Magyarós a nyárádszeredai járásbírósághoz tartozott közigazgatásilag, az ott élő néhány adventista ott folyamodott engedélyért 1927-ben. A visszaemlékezések szerint a járásbíró jóváhagyta a kérést abban az esetben, ha Nyárádszeredában is létesítenek egy adventista közösséget. Éppen ezért az advent közösség először papíron született meg tagság nélkül Nyárádszeredában, és idővel aztán tagjai is lettek."[32] Az első keresztségi rítusra 1929-ben került sor, Molnárné vett részt a beavató szertartáson, és bár magánszemélyek házainál tartották az istentiszteleteket, lassan növekedett a közösség száma is. Az 1940-es években körülbelül 20–30 tagot számlált a gyülekezet. Az 1949-ben vásárolt telekre 1951-ben építettek imaházat, ahol azóta is zajlanak az istentiszteletek, és természetesen a keresztségi szertartások is, amelyek jelen dolgozat szempontjából különleges fontosságúak. Az egyházhoz tartozó személyek szintén kitüntetett figyelemmel fordulnak az imaház felé, ahol saját beavatásuk megtörtént, és a rítust meghatározónak érzik saját megtérésükben is.

[31] Lásd: 1. számú *Melléklet.*
[32] Uo.

II. Megtéréstörténetek Nyárádszeredából

Jelen dolgozat a megtérés és az ebben közrejátszódó rítusok kapcsolatával foglalkozik. Az adventista közösséghez való tartozás legfontosabb kritériuma a felnőttkeresztség beavató szertartásában való részvétel, így a hivatalos, egyházi vallásosság szerint is szoros kapcsolatban áll a megtéréssel. Néhány megkeresztelt személlyel erről beszélgetve azonban ez a kapcsolat teljesen más megvilágításban tűnt fel. A személyes drámák, amelyek hosszas vívódáson át vezettek a keresztségig, mind-mind egyéni életutat mutatnak, és külön is vizsgálhatóak.

A tény, hogy kutatóként magam is az egyház megkeresztelt tagja vagyok, megkönnyítette a vizsgálódást. Az interjúalanyok szívesen beszéltek a keresztségük napjáról, a megtérésükről, az ezzel kapcsolatos akadályokról, nehézségekről, megoldásokról, személyes problémákról, mivel mindannyian ismertek már. Ugyanakkor az is fontos szempont, hogy a megtérésnek eme rítusára örömmel emlékeznek vissza a megkereszteltek, és boldogan frissítik fel az események menetét. Éppen ezért az elkövetkezendőkben az adatközlők történeteinek bemutatására kerül sor, amelyekben a beavató rítus jelenti a fordulópontot az egyén életében. Ezekből a narratívákból kiderül, mennyire elengedhetetlen nem csak formaként és szimbólumként tekinteni a rítusra, hiszen az ezt átélő személyek konkrét élethelyzetként emlékeznek rá vissza. Az adatközlők kérését tiszteletben tartva monogramokat használok a teljes nevek helyett.[33]

1. „Én titokban tartottam ezt". A nem teljesen nyilvános keresztség.[34] (B. Zs. története)

A felnőttkeresztség egyik fontos velejárója, hogy nyilvánosság előtt zajlik, itt viszont valamiféle, a teljes nyitottságot kizáró jelenség tanúi lehetünk. B. Zs. 32 éves, háztartásbeli nő, férjezett, és jelenleg másfél éves fiát neveli, akinek a keresztségére 2007. június 24-én, vasárnap délután került sor. Ezt a napot ő teljes *győzelemként* élte

[33] Valójában az első adatközlő, B. Zs. ragaszkodott az anonimitáshoz, ebből kifolyólag egységesítettem az adatközlőket, és mindannyiukra monogrammal utalok. B. Zs. személyes indokairól lásd: 2. számú *Melléklet.*

[34] Az ebben a részben szereplő idézetek a B. Zs.-vel folytatott beszélgetésből származnak. Lásd: 2. számú *Melléklet.*

meg, hiszen végre *dönteni* tudott: „Amikor kijöttem a vízből, mintha leesett volna rólam valami. És ezt szó szerint értem.” Az interjú ezen kívül még rengeteg érdekes mozzanatot ragad meg, a történet drámaisága viszont az után derült ki, miután az adatközlő kérésére a hangrögzítőt kikapcsoltam, így a későbbiekben az elmondás alapján készítettem jegyzeteket, amelyeket a dolgozat végén szintén közöltem. A kikapcsolás miértje is fontos szempont a megtérésre és a rítusra vonatkozólag, hiszen az adatközlő hét év távlatából is fél attól, hogy volt barátja – aki erőteljesen ellenezte keresztségét – ismét *zaklatni* kezdi őt.

A történet B. Zs. gyerekkorával indul, hiszen adventista családban született. Elmondása szerint ugyanúgy nőtt fel, mint bármelyik más gyerek, de a környezet szemével más életmódot folytattak: „A vallást úgy éltük meg, ahogy tanultuk, vagy ahogy olvastuk a Bibliában.” Ifjúkorba érve egyfajta váltás következett be életében, hiszen 2000 és 2004 között Nagyváradra költözött, ahol egyetemi tanulmányait folytatta. Itt eltávolodott az adventista vallástól, mindez viszont annak köszönhető, hogy változtatni akart az életén, és így más vallások is *csábították* őt. Az egyetemi tanulmányait követően hazaköltözött, és ismét rendszeresen járni kezdett a gyülekezetbe, azonban interneten keresztül megismert egy másik megyében élő katolikus férfit, akivel egyre közelebb kerültek egymáshoz. Első találkozásuk után úgy döntöttek, párkapcsolatot kezdenek egymással. B. Zs. két éven keresztül fontolgatta a megkeresztelkedés gondolatát, de barátja erőteljesen ellenezte ezt a lépést, mivel nem akarta, hogy kedvese *egy szektába keresztelkedjen be.* Idővel arra is fény derült, hogy a férfi már sok-sok éve nem jár templomba, és *majdnem ateista.*

2007. februárjában B. Zs. a barátja tiltása ellenére elkezdett a *barátkozók órájá*ra járni, és a hitalapelveket tanulmányozni. Mindezt a férfi előtt *természetesen* titokban tartotta, nehogy az meggátolja valamilyen módon, és így készült a keresztség napjára: „biztos megakadályozta volna valamilyen formában. Vagy szakítás, vagy valami más, vagy veszekedés, és én nem akartam ezt a lelki hangulatot vagy állapotot.” Áprilisban a férfi egy családi összejövetel miatt Nyárádszeredába érkezett, de az egész nap folyamán ellenségesen viselkedett B. Zs. adventista rokonaival, és szinte senkivel sem beszélgetett. Később ki is nyilvánította negatív véleményét az ünnepség vallásos vonatkozásaival kapcsolatban. Mivel kapcsolatukban már a házasság is szóba került, ezért ez rendkívül

érzékenyen érintette B. Zs.-t. A keresztség alkalma közeledtével az adatközlő rendkívül ideges volt, és folyton attól tartott, hogy barátja mindenképpen tudomást szerez az eseményről, a döntéséről, és meggátolja a lépés megtételében. A keresztség napján az ismerősök és barátok közül sokan megjelentek a nyárádszeredai imaházban, és mind örültek B. Zs. megtérésének, ő viszont az alámerítés pillanatáig rettegett a gondolattól, hogy barátja közbelép. A gyülekezet előtti kikérdezésen szintén nyugtalanság vett rajta erőt, mert szembe kellett néznie *bizonyos* kérdésekkel. A kérdésre, hogy „Ígéred, hogy adventista felekezetű férfival vagy nővel kötsz majd házasságot?" – elmondása szerint – a lehető leghalkabban válaszolt, és bár kórusban kellett *igen*t mondani, úgy érezte magát, mint aki nem tudott felnőni a döntéshez. Amikor a rítus végén a lelkész kiemelte őt a vízből, az győzelem érzete vett rajta erőt: legyőzte saját magát és a volt életét.

A keresztséget követő napokban B. Zs. telefonon keresztül bevallotta barátjának, hogy megkeresztelkedett, amire a férfi ellenségesen reagált. A problémák megoldása érdekében egy lelkész javaslatára két hónapos szünetet tartottak: ez idő alatt nem kereshették egymást. A két hónap leteltével a nő csomagot kapott, amelyben a férfi Bibliához fűzött negatív megjegyzései kaptak helyet. Az adatközlő elmondása szerint ez több doboznyi szöveget jelent. A férfi életében először kiolvasta Bibliát, mindezt azért, hogy észérvekkel meggyőzze B. Zs.-t döntése helytelen voltáról. Mivel a lány hajthatatlan maradt, néhány hét elteltével felkerült az internetre egy hosszú elektronikus levél, amelyet a lány minden ismerőse megkapott. Ebben a férfi *feltette az egész kapcsolatukat* az internetre, és a világ elé tárta annak bensőséges vonatkozásait.

Az októberi Úrvacsora osztás előtti péntek este B. Zs. elment a lelkészhez, és közölte vele, hogy ő nem tudott eleget tenni annak, amit az adventista egyház elvár tőle, elmesélt neki mindent a kapcsolatról, és kérte, hogy zárják ki a közösségből: „Azt a húsz percet, amíg én otthonról elértem az imaházig, senkinek nem kívánom. Tudtam, hogy vétettem, és vállalnom kell a felelősséget érte." A lelkész megnyugtatta őt, hogy ha a keresztséget követően már nem találkozott a férfival, és a kapcsolat mindössze beszélgetés szintjén működött, akkor nem vétkezett, hiszen mindezt ott hagyta a medence vizében. B. Zs. azon az Úrvacsora osztáson nem kívánt *részesülni Krisztus testében és vérében*[35], de sikerült megszakítani a kapcsolatot a férfival, és többé nem találkozott vagy

[35] Ezzel a terminussal illetik az adventista egyházban az úrvacsorai kovásztalan kenyeret és a mustot.

beszélt vele. Mostanra már feledésbe merültek ezek az események, az adatközlő viszont még ma is tart attól, hogy valamikor ismét előkerül a férfi, és mindenki tudni fog a múltjáról.

2. „Fontos az, hogy szövetségre lépjünk Istennel". Bizonyságtevés.[36] *(Sz. L. története)*

A megtérés folyamata és az ebben közrejátszó rítusok *szövetség*ként is definiálhatóak, és a most bemutatott narratívából kiderül, hogy ez a megkereszteltek számára evidenciaként érvényesül. Sz. L. 25 éves férfi, egészségügyi asszisztensként dolgozik, mivel szeret „embereknek segíteni, és akik bajban vannak". Ezáltal érzi magát teljes embernek, és mint a hangszalagon is rögzített interjúból is kiderül, elégedett *hitéletével,* illetőleg *vallási meggyőződésével.* A keresztségére 2009. július 26-án, vasárnap kerül sor, mivel 20 éves korára érezte úgy, hogy a Bibliából olvasottak és a tanítások segítségével *felelősséget tud vállalni* tetteiért.[37] Személyes dráma az ő esetében nem történt, viszont elmondása szerint mindenki számára felmerül a kérdés, hogy „hova válasszon, hogy az életben hogy döntsön", és ez a szituáció ő esetében is fennállt. Azon gondolkodott, a barátaihoz alkalmazkodjon-e inkább, vagy próbáljon *megmaradni* az édesanyja által mutatott út szerint. A keresztség akadályairól általános értelemben beszélt pusztán: ha valaki nincs eléggé felkészülve rá, vagy nem elég érett, nem tudja teljesíteni, amiket olvas a Bibliából, és amit Isten elvár tőle, vagy még *kikívánkozik* „kipróbálni egypár extrém dolgot", akkor nincs értelme a döntésének. „De ez nem volt nekem" – mesélte a férfi.

A szülői minta az anyai szerepben mutatkozik meg erőteljesen (református apjáról szinte nem is ejt szót), aki akkoriban kezdett gyülekezetbe járni, amikor Sz. L. 5–6 éves volt: „Úgymond nekünk nem voltak ilyen nagy, hogy mondjam, mesés könyveink. Nekünk igazából a biblia történetek voltak előtérben, s hogyha egy kicsit időnk volt, úgy szabadidő, játék után, anyum tanított meg bibliaszövegekre, akkor bibliai történeteket mesélt. (...) Úgyhogy így elég bibliai nevelést kaptam."

[36] Sz. L. beszámolója alapján. Lásd: 3. számú *Melléklet.*
[37] Sz. L. alámerítéséről lásd: *Függelék,* 17. kép.

Sz. L. élete egyik legszebb pillanataként emlékszik vissza a keresztségére. *Lámpaláza* és *gyomoridege* volt, „hogy ez valójában most mit is jelent, vagy mit is hozhat.” Mindezt ő pozitív stresszként értékelte, valami jó várásának az érzéseként. Külön megköszönte a lehetőséget, hogy ő erről beszélhet, hiszen így bizonyságot is tehet hitéről, ugyanakkor feleleventheti az eseményeket, amelyeket a *szürke hétköznapot beárnyékoltak.* A keresztséggel kapcsolatos első emlékei a szövetségkötés, a megtérés közösségi jellegére mutat rá, hiszen a testvérével együtt vett részt a szertartáson, közös barátaik mellett, akik velük „egy szintű emberek, egyszerű emberek”, és akikkel hasonlítanak egymásra. A *hittanórán,* a kikérdezésen ez a tény családias hangulatot teremtett, így bátrabban kérdeztek rá még nem teljesen világos hittételi részletekre, vagy arra, *amiben még kételkedtek.* Az adatközlő az olvasás mozzanatát emelte ki ezen a ponton, amely a vallási életben való előrehaladás legfontosabb eszköze, és őt is ez motiválta legfőképp a keresztség mellett való döntésben.

A gyülekezet előtti kikérdezést természetes nyugalommal élte át Sz. L., hiszen mind olyan kérdések hangoztak el, amelyek alátámasztották a hitét. Két példát is említett, a tőle kérdezettekből: hiszi-e, hogy teste a Szentlélek temploma, és azt megőrzi-e a káros szokásoktól, dohányzástól, alkoholtól, valamint hisz-e a Szentháromságban. „Lehet, hogy volt, amelyiknél megdobbant a szívem, de most így nem jut eszembe” – zárta le a kérdéskört.

Az alámerítésről beszélve a rítus képi mivolta került előtérbe, ezt kiemelve mesélt róla az adatközlő. Számára felejthetetlen élmény volt látni, ahogy a keresztelendő belépett a medencébe, derékig ért neki a víz, és háttal állt a lelkésznek. A prédikátor átkarolta őt, elmondta, hogy „megkeresztellek téged az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében”, majd *egy enyhe mozdulattal hátrabillentette,* „esetleg annak, akinek kellett, annak befogta az orrát, s egészen a víz alá”. Mindez egy pillanat alatt történik, de ez a szövetségkötés lényege – érvelt az adatközlő.

A keresztsége napján kellemes meglepetések érték, hiszen rengeteg barát és ismerős eljött, hogy tanúja legyen az eseménynek. Ezek a személyek *felköszöntötték* egy szál virággal, és elmondták a *buzdításokat, bátorításokat:* „Hogy idáig könnyebb volt az életem, s akkor most lesz nehezebb. Minél többet kell olvasni. Ha eddig fél órát olvastam a Bibliát, akkor most egy órát kell olvasni a Bibliát. Akkor most kezdődnek meg a

kísértések, most fog dolgozni a Sátán, most fogja támadni az én életemet, mert látja, hogy Istenhez próbálok közeledni." Az egyházi szertartást követően ünnepi ebédre került sor, amelyen a barátok ismét kifejezték örömüket Sz. L. döntése iránt. Minden jó hangulatban telt el, és boldogság volt számára ezt felidézni.

3. „Most már az én rokonságom között nem vagyok fekete bárány". Halogatott megtérések.[38] (N. D és N. M. története)

Az adventista egyházban a felnőttkeresztség rítusában akár kétszer is részesülhet ugyanazon személy[39], nem egyszeri és kizárólagos szokásesemény ez. N. D. és N. M. nyugdíjas házaspár, akik 27 éve élnek törvényes kapcsolatban együtt, az ő megtéréstörténetük a közös döntésről és az ismerősi kör befolyásáról szól.

N. D. 63 éves, N. M. két évvel fiatalabb nála. A keresztségük 2013. június 29-én, szombaton zajlott két másik férfi társaságában.[40] N. M. adventista családban született és nőtt fel, és hajadon lányként már egyszer megkeresztelkedett, mivel *Isten családjába* akart tartozni ő is. Az élet azonban közbeszólt, és az első házassága alkalmával kizárták őt, mert a férjjelölt nem volt adventista vallású. A nő mindezt mosolyogva meséli, hiszen már régen történt események ezek, azóta sok víz lefolyt már a Nyárádon. Az élet folyamán valahogy *elsodródott*, de sosem volt hajlandó *másik* egyházfelekezethez tartozni: „mert tudtam, hogy nekem itt a helyem. Csak valahogy, emberi gyarlóság folytán eltolódott egy kicsit az újrakeresztelkedés."

N. D. – feleségével ellentétben – református családban született, de már serdülőkorában szembesült az adventista vallással, lévén, hogy szülei 14 éves korában, 1963-ban megkeresztelkedtek. Elmondása szerint konfirmálni is készült már, de erre nem került sor a szülei döntése miatt. Ő viszont ezt egyáltalán nem bánja, mert neki is tetszett az imaházban, és egyébként is, amerre a szülei mentek, arra kellett nekik is menniük. 1969-ig rendszeresen járt imaházba, *vezette* az ifjakat, imaórákat tartott számukra hét közben, és szavalóként részt vett különböző evangélizációs sorozatokon. Az említett

[38] Ebben a részben két személy – egy házaspár – narratívája kerül lejegyzése. A teljes interjú szövege a 4. számú *Melléklet*ben található.
[39] Amota Lóránt elmondása alapján. Lásd: 1. számú *Melléklet*.
[40] Lásd: *Függelék*, 18–19. képek.

évben azonban változás következett be életébe: szakiskolába ment Nagyaenyedre, ahol belekerült „a bűnnek a tengerébe". Mindenfélét kipróbált a cigarettától az alkoholig, és nagy *szoknyavadász* hírében is állt. Később szülőföldjére visszakerülve folyton kellemetlenül érezte magát a rokonai körében, hiszen testvérei mind adventisták voltak, ő volt a fekete bárány. Hamarabb is gondolt ő már a keresztségre, de barátai és ivócimborái, kicsapongó életkedve, illetőleg az a tény, hogy mesterként 83 *női személlyel* kellett együtt dolgoznia, visszatartották a döntéstől. A nőkkel nehezebb együtt dolgozni, így nyugdíjba vonulása előtt nem tudott visszatérni a *jó útra*. A keresztséget tehát már évek óta halogatták, de az évente megszervezett sorozatos előadásokra rendszeresen eljártak. A férfi testvére a keresztségük előtti két évben már eljutatta hozzájuk a leckéket[41], olvasták a Bibliát, a *Nagy küzdelem*[42] című könyvet: „Szóval nem volt nekünk újdonság az, hogy megtérjünk." (N. M.). Rengeteget imádkoztak azért, hogy *küldje Isten a Szentlelkét*, és változtassa meg az ember „belső részit, szívét, gondolatait, s különösen a száját, mert az embernek a legnagyobb problémája a szájával van." (N. D.). A(z előre hozott) nyugdíjba vonulás könnyített egy kissé az életmódváltáson, mert „már az ember, hogy idősebbre került, hát már a gondolat fordított, hogy hát ez az élet nem jó." (N. D.).

A beavató szertartás napjára emlékezetes napként tekint a házaspár vissza, hiszen már otthonról másként öltöztek fel, és később az imaházban fehér ruhát öltöttek. A teljes rokonság összecsődült az eseményre, „mert ugyé, ők mind adventisták vótak" (N. D.). Az imaház tele volt, üres ülőhely aligha akadt, és a szertartás, amelyet a lelkész, Józsa Zoltán tartott, is különleges alkalomként van számon tartva: az átöltözés, az imádkozás, az alámerítés. N. M. rendkívül pontosan emlékszik vissza a részletekre: arra, hogy ki szavalt, hogy mit kérdeztek tőlük a bizottság előtt, sőt, hogy ki tette fel a különböző kérdéseket. Elszomorodik, ha arra gondol, hogy pont M. S. kérte számon ismereteiket a halottak állapotára vonatkozólag, és néhány hónapra rá autóbalesetben elhunyt. A kikérdezés maga a kisteremben[43] zajlott, az ott összegyűltek pedig egyöntetűen

[41] A *Bibliatanulmányok* cím alatt negyedévente megjelenő könyvecskét *szombatiskolai lecke*ként is szokták emlegetni. Minden negyedévben egy nagyobb téma köré szervezve hétre lebontott *leckék*et kell az adventistáknak átvenniük, Bibliaszövegeket és magyarázatokat elolvasniuk, kérdésekre válaszolniuk. Szombaton délelőtt külön alkalom van arra, hogy a hét folyamán tanulmányozott témát csoportokban megbeszéljék.

[42] Az adventista egyház történetével, jelenével és jövőjével foglalkozó könyv, mely már több ízben kiadásra került. Szerzője Ellen Gould White.

[43] Az imaház melléktermét, ahol bizottsági gyűléseket is tartanak, szokták *kisterem*ként emlegetni.

leszavazták a tagságban való részesülést, jóváhagyták a keresztséget. N. D. úgy gondolja, ő azért nem emlékszik vissza annyi részletre, mert fiatalkorában sok alkoholt fogyasztott, és naponta több doboz cigarettát elszívott. A fiatalkorában tanult vallással kapcsolatos ismereteket és tapasztalatokat viszont tökéletes pontossággal tudja felidézni, mivel akkoriban lángeszű gyerek volt. A gyülekezet előtti kikérdezésen „mindenkitől megkérdezték, hogy elfogadod-e Jézus Krisztust személyes Megváltódnak. S ez volt fontos, hogy mindenki saját maga vállalja fel, hogy ő elfogadja Megváltónak az Úr Jézust." (N. M.). N. D. elmondása szerint a *kikérdezés*[44] ugyanúgy zajlott, mint a református felekezetűek esetében a konfirmálásban, csak éppen itt más volt a téma. A lelkésszel előre megbeszélték, ki milyen kérdést fog kapni, nehogy a gyülekezet előtt rossz legyen a válasz.[45]

A házaspár a beszélgetés folyamán többször is visszatért arra, hogy mennyire különlegesnek érezték magukat a keresztség napján. Mindenki körülrajongta őket, fényképezték és filmezték őket. „Az ember egy kicsit úgy érezte magát, hogy minthogyha fennebb vóna, (...) mint aki nézők. Mert hát engemet ünnepeltek." (N. D.). A prédikáló szavait nem tudták felidézni az adatközlők, de olyan „megható volt, hogy már még az embernek majdnem könnyet varázsolt a szemibe egyféleképpen, s másféleképpen örömöt is." (N. D.). Ezután mindenkinek külön-külön egy-egy Bibliaszöveget olvastak fel. A feleség lépett be először a medencébe, a férje csak őt követően, így végig nézhette, amint a nőt alámerítik. Ezt látva Jézus keresztsége jutott eszébe, és az a felhívás, hogy minden embernek meg kell keresztelkednie, ha üdvözülni akar. Amikor a nő kijött a vízből, a kórus énekelt számára: *Halld, ó, bűnös, halljad ezt, Jézus a karjára vesz.*[46]

[44] A gyülekezet előtti kikérdezésről lásd: *Függelék*, 20. kép.

[45] N. D. emlékei itt összemosódni látszanak, hiszen a gyülekezet előtti kikérdezésen *igen*nel kell válaszolni pusztán, viszonyulni kell az elmondott kijelentéshez, nem pedig információt visszaadni. A tévesztés oka az lehet, hogy néhány mondattal előtte még a református konfirmálásról beszélt, illetőleg arról, hogy milyen jó volt a tekintetes asszonyhoz járni hittanórára egy-egy szelet mézes kenyérért cserébe. A történetek egymással való felcserélése és egybemosása gyakori jelenség az entográfiai szövegekben, és ezzel már több kutatás is foglalkozott. „Minden történetnek megvan az a képessége, hogy az olvasó (vagy hallgató) fejében egy másik, új történetet hozzon létre, hogy megismételjen vagy felcseréljen egy korábbi történetet." Clifford 1997. 153.

[46] N. M. emlékeit tiszteletben tartva lejegyeztem az ének címét, a nyárádszeredai adventista egyházközösség azonban a keresztség alkalmával minden alkalommal a *Halleluja* című dalt énekli, amikor a megkeresztelt kijön a vízből (lásd: 6. *Melléklet.*) A nő által említett ének szintén elhangozhatott a szertartás alkalmával (lévén, hogy a kórus többször is énekelt), viszont a rítus egy másik pontján.

A szertartást követően az ismerősök, barátok és rokonok köszöntötték az adatközlőket, akik hirtelen nem tudták, mihez kezdjenek ezzel a hirtelen jött népszerűséggel, a sok csokorral és jó kívánsággal. Az eseményt a család körében egy ünnepi ebéd keretében folytatták.

4. „Nem voltam felnőve a döntéshez". Valódi megtérés nélküli keresztség.[47] (Sz. N. története)

Az adventista felnőttkeresztség az egyház hivatalos álláspontja szerint a közösséghez való csatlakozási forma, mely önmagában nem hoz változást az ember életében: a rítus pusztán külső jegy.[48] Az ötödik adatközlő személyes drámája is ezt igazolja, viszont problematikussá is teszi egyben ezt a kérdéskört[49]. Sz. N., 23 éves férfi, építkezésben dolgozik, illetőleg az otthoni állattartásban segít be. Az ő esetében – elmondása szerint – nem történt meg az a megtérés, amire ő várt a keresztség alkalmával, viszont pont ebben rejlik elégedetlensége, amit abban is kifejez, hogy még a keresztsége dátumára sem emlékszik. Közösen eldöntöttük, hogy valamikor 2009-ben történhetett.[50]

Félig adventista családban nőtt fel, az édesanyja révén járt el már kisgyerekként is az imaházba. Édesapja nem igazán törődött a családdal, bár elviekben a család eltartása végett utazott külföldre dolgozni. Tizennyolc évig volt távol, évente kétszer érkezett haza, így nem vállalt aktív szerepet a gyerekek nevelésében. Sz. N. szerint mindez annak a rovására írható, hogy neki sem voltak *normális szülei:* az édesanyja korán meghalt, édesapja pedig az alkoholba menekült a problémák elől. Az adatközlő hiányolta az apjával való kapcsolatot: „Édesapámnak mindegy volt, ha fejre álltunk volna, szinte az is mindegy lett volna. (...) Pedig mondják a szomszédok is, hogy nem ilyen volt, sokkal rosszabb volt régebb, s hogy mennyire kellene örvendjünk, hogy megváltozott ennyire is, amennyire most megvan."

[47] Az Sz. N.-nel készített interjú teljes szövege megtalálható az 5. számú *Melléklet*ben.
[48] Amota Lóránt elmondása alapján. Lásd: 1. számú *Melléklet*.
[49] Erre a szempontra a dolgozat egy későbbi pontján visszatérünk majd.
[50] Sz. N. alámerítéséről lásd: *Függelék,* 20. kép.

Ami a keresztséget illeti, Sz. N.-t egy különleges tapasztalat vezette a döntéshez.[51] Mivel állattartással is foglalkoznak, egyik este kiment a ló után. Augusztus volt, jó meleg, ő pedig az egyik szénaboglyának nekidőlve a csillagos eget kezdte vizsgálni, és azt mondta magában, „Isten, hogyha létezel, akkor most legyen egy hullócsillag az égen. S nem telt egy olyan két-három másodperc, és nem egy, hanem kettő." Ez után még több hasonló tapasztalaton átment, amelyek mind arra ösztönözték, hogy megkeresztelkedjen: például nem volt pénzük, és egy ima hatására nem sokkal később pont egy olyan könyvet nyitottak ki, amibe valamikor korábban belehelyeztek egy bankjegyet. Akkoriban többet is *olvasott*[52] és tanulmányozott, mint most.

A keresztség napján egy kissé ideges volt az eseményeket illetően, de valójában ez jó érzés volt. Arra gondolt, hogy így juthat majd Isten országába is. Boldog volt aznap, de elmondása szerint nagyon nehéz felidézni, hogy mi is történt, mivel a keresztséget követő egy-két hónapon belül elmúlt a fellángolás: „Lehet, hogy még nem kellett volna megkeresztelkedjek, mert vannak olyan bűneim, amikbe esek vissza." Mivel a keresztség alkalmával fogadásokat is tett – külön kiemelte a trágár szavaktól való óvakodást –, és ezeket nem tudta teljes mértékben teljesíteni, folyamatosan lelkiismeret furdalást érez. Az esetek többségében ugyan sikerül visszafojtania a kerülendő szavakat, „de az a baj, hogy ha az ember már magában megmondta, mind olyan, mintha már kimondta volna". Az életének drámája tehát az, hogy próbál a keresztségéhez, megkeresztelt állapotához méltóan élni, és minden alkalommal elkeseredik, ha ez nem sikerül tökéletesen.[53]

III. A megtéréstörténetek elemzése

Az antropológusok és nyelvészek közös vizsgálati minden kétséget kizárólag a nyelv. A két tudományág ilyen szintű közös nevezőre hozására többen kísérletet tettek már, akik igyekeztek a nyelv szociális szerepét vizsgálni hasznosítható és kevésbé

[51] Sorin Gog kutatásában a megkérdezett romák szintén tapasztalatok révén megtörtént konverzióról beszélnek (pl. valaki tanúja volt egy csodának vagy természetfeletti gyógyulásnak). Gog 2008. 66.
[52] Az *olvasás* itt a vallásos tárgyú könyvek olvasására utal.
[53] A vallásosság hiányának a megfigyelését más kutatók is hangsúlyozták már. „A vallásosság közvetlenül meg nem figyelhető jelenség, és kutatóként olyan viselkedésformák, attitűdök megfigyelésére kell törekednünk, amelyek a vallásosság meglétére vagy hiányára utalnak." Szántó Jánosra hivatkozik Fazakas 2012. 11.

következetes eredményekkel egyaránt.[54] Dell Hathaway Hymes volt az, aki az eddigi kutatásokat továbbgondolva és a különböző nézőpontokat egyesítve létrehozta a *beszélés néprajza* elnevezésű elemzési módszert, melyben a nyelv szemantikai és pragmatikai aspektusait egyaránt vizsgálta. Ő volt az, aki rávilágított, hogy a beszédegységeket, a szókincset és a különböző jelentéseket mindig az adott viselkedési helyzet szerint lehet és kell értelmezni, mivel „a beszéd kognitív funkciója nem minden vagy semmi jellegű, hanem a *mi(t), hol* és *mikor* függvénye."[55]

Az a tény, hogy a megkereszteltek elkezdtek beszélni a keresztségükhöz kapcsolódó rítusokról, új keretet ad a szokáseseményeknek, és új beszédeseményt is teremt.[56] Az interjú formális jellegét nyilvánvalóan teljesen kiküszöbölni nem lehet, de a kutató és az adatközlők közti személyes viszony az őszinte beszélgetés típusához közelíti, így több beszédaktust is tömörít a társalgás során elmondott tréfáktól kezdve, az idézetmondáson át egészen a magánbeszélgetésekig[57]. A beszélés révén az interjúalanyok részben vázolják a keresztség eseményének szerkezetét, ugyanakkor kontextusba is helyezik azt. Az általuk használt beszédmódok[58] a szóbeli közlésben nyilvánulnak meg elsőként, de ennek elengedhetetlen velejárója a mimika és a hanghordozás, amely legtöbbször a szavaknál is többet árul el. Mindemellett azt is számításba kell vennünk, hogy ezek *visszaemlékezések*, amelyeket a megrendítő sorsesemények hatására a jelen szempontjából értelmeznek az adatközlők újra.[59] Mivel több megkeresztelt is elmondta saját történetét, ezért az elkövetkezendőkben néhány szempont mentén a beszélés révén kibontakozó narratívák vizsgálatára kerül sor.

1. A vallási konverzióhoz való viszony és az ezt befolyásoló tényezők

A megkeresztelt személyek mind tudatos *döntés* eredményeként vetette magát alá az adventista felnőttkeresztségnek, ám ebben mindannyiukat valamilyen belső vagy külső

[54] Bővebben lásd: Hymes 1973. 488–499.
[55] Hymes 1975. 109.
[56] Peter Stromberg szerint a megtéréstörténetek (*conversion narrative*) nem csak beszámolók bizonyos múltbéli eseményekről, hanem a megtérés konstitutív részei, amelyek a morális személy önképének alakításában is szerepet játszanak. Stromberget idézi Fosztó 2007. 27.
[57] Hymes 2001. 480.
[58] A beszéd megnyilvánulási formáiról bővebben lásd: Hymes 2001. 474.
[59] Fazakas 2010. 8.

ok motiválta. Felmerülhet a kérdés, hogy esetükben mennyire jelent konverziót az egyházhoz való csatlakozás és életmódváltás, hiszen mindeniküknek volt kapcsolata döntésük előtt is a közösséggel. Az adventista egyház jellegét tekintve azonban a nem megkeresztelt imaházba járó személyek (gyerekek, barátkozók, rendszeres látogatók) nem adventisták, és számukra is szükséges a vallási konverzió. Az adatközlők narratívájában különböznek az ezt befolyásoló tényezők: az ide vezető krízishelyzetek[60] verbális és non-verbális nyelvi elemekből[61] egyaránt kivehetőek. B. Zs. története a legdrámaibb közülük, a vallási konverziót ugyanis egy hozzá közel álló személy szervezett módon (beszélgetések, Bibliaelemzések és magyarázatok révén) tiltotta. „A konverzió nem váratlan esemény, hanem folyamat"[62] – állítja Kiss Dénes, és ebben az esetben is kiindulóponttal rendelkezik, amelybe bekapcsolódnak más befolyásoló tényezők is. A elsődleges ok B. Zs. esetében az adventista szocializáció[63], amely következtében a *vallásosan élés* alapvető problémává vált számára: „fél lábbal vallásosan élten, fél lábbal nem vallásosan éltem" (B. Zs.). A *vallásosság* jelentését minden kétséget kizáróan az adventista egyházi tételek adták meg, és a két lábbal való belehelyezkedéshez – azaz a konverzióhoz – B. Zs. problémás párkapcsolata vezetett, amelyet az adatközlő *oszlopként* és *sorompóként* határozott meg.

A többi adatközlő számára részben a már említett adventista szocializáció, részben a közösségnek való megfelelés kényszere a vallási konverzió fő oka. Sz. L és N. M. számára a vallásos nevelés vezetett konverzióhoz. Az ő esetükben a döntés „a mindennapi életben való részvételhez szükséges viselkedésminták és szabályok együttesének (...) dezintegrációjával magyarázható"[64], hiszen a *mindennapi életben való részvétel* számukra az adventista közösségben való boldogulást jelenti, így képesek az *üdvösség* felé vezető út labirintusában[65] eligazodni.

Az Sz. N. konverzióját befolyásoló tényezők közelítenek az előbbiekben elmondott krízishelyzetekhez, ugyanis ő is a boldogulás végett döntött a keresztség mellett, viszont esetében fennáll az anyai implicit befolyás is, amely az itt-ott elejtett

[60] „A megtértek általában fel tudnak idézni egy adott krízishelyzetet, amely fordulópontot jelentett az életükben." Fazakas 2012. 9.
[61] Lásd: a dolgozathoz mellékelt CD-n levő hangfelvételek.
[62] Kiss 2001. 56.
[63] Uo. 61. o.
[64] Uo. 56. o.
[65] A szót ebben a kontextusban Kiss Dénestől kölcsönöztem.

szavaiból válik érthetővé: „így döntöttem, s így döntött édesanyja, mert lényegében ő hozta a döntéseket nálunk”. Mindemellett erőteljesen fennáll a relatív depriváció elmélete szerint megfogalmazott krízishelyzet is[66], ugyanis a *többiekkel* való közösségvállalás, az interiorizált normarendszerbe való belehelyezkedés miatt „akkor egy olyan fellángolás volt, hogy most már mindenki (...) keresztelkedik meg. S akkor már, hát én is.” (Sz. N.). Ehhez az állásponthoz nagyon hasonló a *család fekete báránya* pozícióból a konverzió révén kikerülni akaró N. D[67]., és az általa ilyen értelemben használt hasonlatok (az élet vonat, élet hajó stb. párhuzamok) a beszédesemény alkotóelemei közül a témára, a szókincsbeli hierarchiára[68], valamint az üzenet formájára[69] tereli a figyelmet, mivel az idiómák és – az adventista körökben konvencionalizálódott – megnyilatkozási formák, rendkívül gyakoriak az adatközlő történetében, amikor a konverzió okairól beszél.

A vizsgált narratívákban a konverzió okait együttesen több tényező is befolyásolja tehát: pszichológiai és társadalmi aspektusok egyaránt fellelhetőek. A Hymes által továbbgondolt bersteini modell mindkét taxonómiai dimenziója[70] felüti a fejét a megtéréstörténetekben. Az adatközlők közül néhányan a személyes dimenziót erősítik, és saját, illetőleg egy-két másik személy véleményéről beszélnek (Sz. L., B. Zs., N. M.), míg mások a pozicionális dimenzióba helyezkednek bele, és a csoporthoz való tartozás, illetőleg a közösség befolyását emelik ki beszámolóikban (Sz. N., N. D.).

2. Egyházi és népi vallásosság különbségei a felnőttkeresztség rítusára vonatkozóan: forma *vagy* lényeg[71]

A keresztény vallások mindenikében az egyházba való belépés feltétele a keresztség valamelyik formájának a gyakorlása, sőt a történelmi katolikus egyházban „

[66] Kiss 2001. 56.
[67] „S aztán ugye akárhányszor a rokonságba hazamentünk, vagy mit tudom én, hát én valahogyan nem úgy éreztem, hogy na most már beillek a testvéreim közé, a rokonság közé.” (N. D.)
[68] Hymes különösen fontosnak tartja, hogy a beszélés néprajza módszerének az alkalmazása közben azokkal a kategóriákkal is foglakozzon a kutatás, amelyeket az adatközlő (vagy csoport) a téma megnevezésére használ. Lásd 1975. 112. o.
[69] Hymes 2001. 482–483. o.
[70] Uo. 468. o.
[71] A két kifejezés Amota Lóránt narratívájából származik, aki ezen terminus technikusok segítségével különítette el a keresztség rítusát a megtérés folyamatától.

bizonyos nézetek szerint a keresztelés a gyermek életben maradásának feltétele volt" [72]. A hivatalos adventista egyházi tanítás szerint a keresztség pusztán forma, szimbólum, és ha a rítus néhány elemét kihagynánk, attól még érvényes lenne[73]. A keresztség szertartásának pusztán annyiban van köze a megtéréshez, hogy szimbolikusan kifejezi a változást, ami már megtörtént, vagy ami épp folyamatban van. A rítusban az alámerítés a legfontosabb, és változtathatatlan elem, hiszen erre bibliai szövegrészek is utalnak[74], de a többi részlet mindössze az esemény kellemesebbé tétele miatt valósulhat meg.

Az adatközlők jól láthatóan teljesen tudatában vannak a keresztség ideologikus felfogásával, amely a visszatérő beszéd megnyilvánulásokban érhető tetten. Úgy tűnik kétfajta nyelvi kódot használnak: az egyikben az egyházi, a másikban a saját álláspontjuk szerint fogalmaznak a megtérés és keresztség kapcsolatáról, azonban ez utóbbi erőteljesebbnek tűnik. Nemcsak alámerítésként idézik fel a megtörtént eseményeket: „Amikor kijöttem a vízből, mintha leesett volna rólam valami. És ezt szó szerint értem." (B. Zs.). Mivel a két nézőpont nem esik egybe, bizonyos beszédváltozatok az adatközlők számára kerülendőek, gyakorta szórendi változtatásokat eszközölnek, vagy szavakat cserélnek ki, ám pontosan ezek a *helyénvalóságot biztosító szabályok*[75] miatt válik explicitté, hogy ők maguk nem ideologikusan gondolkodnak a témáról.

Az itt bemutatott kettős szituációra jó példaként szolgálhat N. M. magatartása, aki egyik megnyilatkozásában arról beszél, hogy a keresztség mellett való döntésben *nem volt újdonság* számukra a megtérés, ám egy későbbi mondatában már kijavítja magát, hiszen tudja, hogy nem a víz, hanem Jézus Krisztus *vére* mossa el a bűneiket.

Sz. N. narratívája szinte teljes egészében a nem ideologikus vallásos magatartásról tesz tanúbizonyságot, ő ugyanis a keresztsége napjának tragikumát abban

[72] Bárth 2005. 146.
[73] Amota Lóránt nyárádszeredai adventista lelkész elmondása alapján (Lásd: 1. *Melléklet*).
[74] „Mert a Jézus idejében a keresztség, az az alámerítéses keresztség volt. Tehát a Jordán vizében mindenki, aki meg akart keresztelkedni, alámerítéssel keresztelték meg ezeket a személyeket. A tanítványok is ezt gyakorolták. A bizonyítékok mai napig megtalálhatóak az első századokból fennálló templomokból, gyülekezetekből, amik a katolikus közösséghez tartoztak, és tartoznak mai napig, ahol keresztelő medencék vannak. S ezek a keresztelő medencék akkorák, hogy két-három ember is bele tud menni, bele tud állni, amit feltöltöttek vízzel, és alámerítették, víz alá engedték, és így keresztelték meg a... a... személyt. Nyilván ennek megvan a biblikus magyarázata és a tanítás, hogy miért kell ezt így tenni, és Pál apostol erről beszél az ő leveleiben, és beszélnek az evangéliumok erről." (Amota Lóránt)
[75] Hymes 1975. 114. o.

látja, hogy nem járt együtt a megtéréssel.[76] Az ő történetében a beszédesemény funkciója nagyrészt expresszív, és kevésbé referenciális, mint a többiek,[77] ritkábban szúr be asszociatív és életrajzi megjegyzéseket másokhoz viszonyítva. Vele ellentétben Sz. L. erőteljesebben ragaszkodik az egyházi ideologikus szemléletéhez, de ő is ki-ki szól ebből a nézőpontból: „Azért döntöttem úgy, hogy megkeresztelkedek mert (...) elkezdtem olvasni a Bibliát (...), rájöttem arra, hogy az embernek egy kapcsolata kell legyen az Istennel (...), hogy lesz ítélet.". A keresztség itt nem formaként nyilvánul meg, hanem az *isteni ítélettől* való félelem ellensúlyozójaként.

3. A keresztségről szóló narratívákkal szembeni attitűdök

A felnőttkeresztség rítusa – amint már a bevezetőben is szó kerül róla – beavatási szertartásként értelmezhető, és az Arnold van Genneptől[78] ránk maradt három fázis jól felismerhető benne: elkülönülés (leválás a régiről: a barátkozók órájára való jelentkezés), marginalitás (belépés az ismeretlenbe: a keresztség napja a saját ruhába való visszaöltözésig), valamint egyesülés (az átmenet beteljesedése: a neofiták tagokként való köszöntése).[79] Ehhez a három fázishoz a neofiták, illetőleg a résztvevők, a barátok, az ismerősök és sorokon más-más attitűddel viszonyulhatnak.

A neofiták számára a liminalitás állapotában érzett communitas és szentség szintje[80] a keresztségről való gondolkodásmódjuktól függ, amelyről az előző alfejezetben beszéltünk: minél inkább közelít a népi és egyházi vallásosság egymáshoz, annál kisebb mértékben jelenik meg a communitas, és annál erőteljesebb lesz a keresztség

[76] Sz. N. narratívájának ez a fajta paradoxona arra az okra vezethető vissza, hogy nem tudja összeegyeztetni a hitét, gondolatait a cselekedeteivel. Ezzel a problémával szembesül Stanley Fish is, amikor a kommunikációban való véleménykinyilvánítás nehézségeiről beszél: „Gyakorta negét megbarátkoznunk azzal, amit éppen gondolunk, mégsem tudjuk elképzelni, hogy más álláspontot fogadjunk el." Fish 1997. 16.
[77] A beszédesemények funkcióiról részletesebben lásd: Hymes 1975. 118–119. o.
[78] A *rites de passage* Arnold van Gennep honosította meg, amelynek magyar termunisa az *átmeneti rítusok.* Lásd: *Magyar Néprajzi Lexikon*. http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/index.html (2014-04-17).
[79] Turner 2002. 107.
[80] A communitas a liminális állapotban kulturális és normatív formában jelenik meg, és az egyenlőséget és bajtársiasságot hordozza magában. Turner 1977. 676.

struktúraként, azaz ismétlődő cselekvésmintaként[81] való felfogása. A vizsgált narratívák esetében is felállítható egy ilyen skála, amely jobbára a communitas irányába mutat.

B. Zs. pozitív attitűdöt tanúsított keresztségével szemben, hiszen még a titkolózást is vállalta a communitasban való részesülés miatt: „Én titokban tartottam ezt, mert biztos megakadályozta volna valamilyen formában. (...) És én nem akartam ezt a lelki hangulatot, vagy állapotot. És akkor nekem ezért volt különleges ez a nap, mert öröm is volt, közben titok is volt." Az *eltitkolásra* nyilvánvalóan az adatközlő akkori barátjának ellenséges attitűdje adott okot, aki először nem látta be a beavatási rítus státusváltásra vonatkozó következményeit: próbáltam meggyőzni B. Zs.-t, hogy még nem késő visszalépni. Felismerve, hogy az adatközlő már neofitává vált[82], és új státust kapott egy másik társadalmi struktúrában, a legalacsonyabb státust kapcsolta az immáron *szektás* barátnőjéhez, amely „a funkcionálisan megkülönböztetett pozíciók egyenlőtlen elismerésben részesülnek"[83]. Hozzá hasonló attitűdöt mutatnak N. D. ivócimborái, és a nyugdíjas házaspár nem adventista felekezetű ismerősei: „D. bácsi, hát magának elment az esze.". A *támadások* – ezzel a szóval azonosította szomszédai beszéd megnyilvánulásait az adatközlő – mind-mind abból a csoportból érkeztek, amelyből a beavató szertartás révén N. D. elhatárolódott, elkülönült azzal a szándékkal, hogy egy másik csoport teljes jogú tagjává váljon. A negatív töltetű megjegyzések és az azokat kísérő paralingvisztikai elemek miatt viszont az interjúalany nem élte meg kevésbé a communitas érzését.

A beavatottak ismerősi köre nem viszonyul minden esetben negatívan a rítus megtörténtéhez. Ez legpontosabban N. D. és N. M. esetében tárható fel, ők ugyanis – bár mindketten rendelkeztek adventista háttérrel – a nyárádszeredai közösségbe viszonylag *idegen*ként csöppentek be: itt viszont görögös vendégszeretettel[84] fogadták őket. Bár úgy a neofiták, mint a nézők nagy része ismerte a keresztségi rítus menetét, a szokásrendszer szintaktikai, felszíni rétegét egyedi szokáseseményként élték meg, a mély rétegre

[81] Uo. 680.
[82] A *neofita* szó görög eredetű, jelentése 'újonnan nőtt'. Uo. 676.
[83] Uo. 681.
[84] Athénban az idegeneknek jogai voltak. Nagy toleranciával fogadták, ha valaki nem úgy beszélt, mint őt. A *xenos* (abszolút másik, barbár) viszonylagos befogadásáról és elfogadásáról a *hostis* (vendégszerető segítő) gondoskodott. Derrida 2004. 15.

fókuszáltak,[85] és örömmel fogadták a döntést, *körülrajongták* őket. Ugyanakkor a pozitív attitűdhöz a meglepődés is hozzátartozik: „De pozitív értelemben meglepődtek, hogy hát né, te is? És volt olyan, aki nem az adventista egyház tagja volt, de még azok is örvendtek, azok is meglepődtek." (B. Zs.). Ez a megnyilatkozás a szintaktikai szerkezetéből adódóan mond el a szavaknál is többet, hiszen a beszélő személy nyelvi mezőjéről és beszédmezőjéről közöl információkat.[86] Egyrészt az ellentétes mellérendelés folytán arra irányítja a figyelmet, hogy a nem adventista felekezetűektől az előző esetek egyikében tapasztalt *támadás* az elvárt attitűd, másrészt viszont az adatközlő távolságtartását is mutatja egy másik csoporttal – a nem adventistákkal – szemben az *azok* mutató névmás révén.

4. A beavató rítusra való készülés és a hitvallás: a felvállalás *nehézségei*

Az adventista egyház – amint az már a dolgozat korábbi részeiben is hangsúlyossá vált – a világ különböző pontjain viszonylag azonos rítusokkal és tantételeket tiszteletben tartva működik. Éppen ezért a beavató rítus első fázisába lépve, az elkülönülés folyamán a *barátkozók órájára* kell a beavatandóknak eljárniuk. „Az advent közösségben nagyon fontos [az előkészületi fázis], mivel komolyan vesszük a hitéletet. (...) A hitélet gyakorlása nem abból áll, hogy egy évben kétszer-háromszor ellátogatunk a templomba a nagy ünnepek alkalmával, ami egy nagyon fontos dolog, de nem elég."[87]

A felnőttkeresztség rítusának leírásakor említésre került a *tanulás* fontossága, amikor a keresztelendők átveszik a 28 hitalapelvet.[88] A nyárádszeredai adatközlők

[85]Minden szokásesemény rendelkezik felszíni (szintaktikai), illetve mély réteggel: a kettő között úgynevezett transzformációs szabályok teremtenek kapcsolatot, így lehet egy általános és elvont rítusból egyedi esemény. Pozsony 2006. 65.

[86]A személy *nyelvi mezője* a beszédformák rendelkezésre álló repertoárját jelenti, azaz a szabadon alkalmazott ismereteket, míg a *beszéd mezője* a rendelkezésre álló beszédminták repertoárja alapján határolódik el, és a kamatoztatott ismereteket tartalmazza. Hymes 2001. 478.

[87] Részlet az Amota Lóránttal készített interjúból. Lásd: 1. *Melléklet.*

[88] A II. fejezet 1. alfejezetében erről bővebben is volt már szó. Akkor Moldován Vilmos könyvét említettük alapul, amelyből a barátkozók óráján elsajátíthatóak az ismeretek (lásd 8. lábjegyzet), ezt az összegzést viszont pusztán Romániában használják (román nyelvre fordítva is). A kommunizmus idején az országban nem engedélyezték hivatalosan ilyen jellegű vallásos könyv kiadását, ezért ez a könyv az 1970-es évektől kezdődően kézzel írt formában terjedt, kiadásra pusztán a szerző halála után került. A világ különböző pontjain egy Amerikában szerző nélkül kiadott kézikönyv szolgál iránytűként, amelyet magyar nyelvre is lefordítottak. A szerző nevére az *Előszó*ban történik mindössze utalás (Francis M. Wilcox), akinek

mindannyian kiemelt eseményként emlékeztek vissza erre a tanulási fázisra, amikor kérdéseket tehettek fel arra vonatkozólag, ami még nem volt *világos*, vagy amiben még *kételkedtek* (Sz. L.). Ebből is kitűnik, hogy a tanulás mellett a *barátkozók óráján* nem titkolt szándékként érvényesül a tanító (általában lelkész) részéről a hittételek elfogadtatása[89]. Az elkülönülés eme fázisában nyilvánvalóan a beszéd és a nyelvi megnyilatkozások referenciális funkciója érvényesül[90], ugyanis a tantételek, valamint a bekövetkezendő esemény ábrázolására kerül sor elsősorban.

A keresztség napja előtt sor kerül a *kikérdezésre.* Az adatközlők közül úgy a zárt körű, a bizottság előtt történő, mint a nyilvánosan, a gyülekezet előtt lezajló hitvallástételre hivatkoztak narratíváikban. Azért is válhatott ez számukra fontossá, mert a kikérdezés révén belekerültek a beavató rítus közbeeső szakaszába, ahol kétértelművé vált limináris helyzetük, *utas* pozíciójuk.[91] A bizottság előtti kikérdezést egyfajta *vizsgahelyzetként*[92] fogják az adatközlők fel, amely *szűk körben* zajlik, és rendkívül *részletes* (B. Zs.). Érdekes azt is megfigyelni, hogy bár erre a szempontra vonatkozólag inkább a megnyilatkozások referenciális funkciója dominál a narratívákban, mégis felüti a fejét a expresszív vagy fatikus funkció, de ez nem teljesen meglepő, hiszen „aligha tudnánk olyan nyelvi üzenetet találni, amely csupán egyetlen funkciót tölt be”[93]. N. D. és N. M. emlékezetében a kikérdezés – a lineárisan felidézett eseményeken túl[94] – egy tragikus eseményre asszociál, egy halálesetre: „Én azt nem felejtem el, hogy M. S., őt tette fel azt a kérdést, hogy mi a véleményünk a halottak állapotáról. (...) És neki lett része benne.” (N. M.).

---

tervezetét a Generál Konferencia Végrehajtó Bizottsága 1931-ben elfogadta. Lásd: Szilvási (szerk.) 1997. 3.

[89] Vö. Keszeg 2002. 47. A tolvajlást követően egy falusi asszony a rablók kilétének nyilvánosságra hozása érdekében cseberbenézést kívánt végrehajtatni. A rítust megelőzően a falusakkal az erre vonatkozó narratív repertoárról, forgatókönyvről, előírásokról és a szokáshoz való viszonyulásról érdeklődött. Ezzel fogadtatta el a faluval is a cseberbenézés szándékát.

[90] Vö. Hymes 1973. 499.

[91] Az *utas* szó használatát a limináris személyekre vonatkozólag Victor Turnertől kölcsönöztem. Turner 1977. 676.

[92] Amota Lóránt az egyház teológiai állásfoglalása mellett itt-ott saját keresztségéről is mesélt, ő használta ezt a szót a bizottságban lezajló kikérdezésre nézve.

[93] Hymes 1975. 125.

[94] „Péntek este [volt] a hitalapelvek felől a kikérdezés. (...) A bizottság előtt. (...) A kisteremben. (...) Ők jóvá hagyták, hogy megkeresztelkedhetünk. (...) Hát aztán Józsa testvér tette a fő kérdéseket fel, s aztán megengedte a bizottsági tagoknak, hogy na, ki mit akar, milyen kérdést akar feltenni. S arra aztán volt a válasz.” Részlet az N. D.-vel és N. M.-vel készített interjúból. Lásd: 4. számú *Melléklet.*

A narratívák folytatásában ezt követően a nyelvi megnyilatkozás direktív funkciója lép fel[95], N. D. ugyanis a beszélgetés során ismét átélte a kikérdezés szituációját – amelyben neki helyt kellett állnia, és meg kellett győznie a bizottságot, így a halottak állapotára vonatkozó tételről kezdett *bizonyságot tenni*.[96] Kétfajta üzenet tartalmát elevenítette fel ebben a kérdésben: az adventista és nem adventista álláspontot. A két nézőpont közti különbség a nyelvi megnyilatkozás szintaktikai és pragmatikai szintjén valósul meg, ugyanis egyik esetben a kulturálisan[97] megszokott és helyénvaló viselkedés a cél[98], míg másik esetben a csoporton kívül tartózkodók viselkedésének és vélekedésének a jellemzése. A két különböző cél megvalósítása érdekében egyik esetben N. D. nézőpontja egybeesik az adventista egyház nézőpontjával, saját véleményét egyezteti a hivatalos állásfoglalással, míg a másik esetben parafrazálással számol be a tartalomról[99]: „Hát ugyi, a világiak azt mondják, hogy na, hogy egyik ilyent mond, a másik olyant mond, mit tudom én, mi. (...) A lélek, hogy most felmejen ide, vagy felmejen oda, vagy felmejen, mint ahogy mondják Szent Péterhez, vagy ehhez vagy ahhoz." (N. D.). Az idézett részből egyértelműen kitűnik a másik csoport azonosítása és az ettől való elhatárolódás szándéka. A *világi* megnevezés N. D. szempontjából a nem adventista közösség egy másik csoportként való felfogását jelenti,[100] de az adatközlők narratíváiban más kontextusban is előfordul az említett jelző. Sz. N. Szilágyi N. Sándorhoz hasonlóan viszonyul egy csoport egyetlen jelző alá való besorolásához[101]: „Nem mondom azt, hogy világi, mert sokan használják ezt a szót. De nem jó még kimondani se, mert hát én olyan világi vagyok, a világban élek. Jó, ez egy olyan megkülönböztetés, megkülönböztetés, mert másoktól is már visszahallod. Visszhangok

[95] A beszédesemény direktív funciója konatív, pragmatikai, retorikai és meggyőző funkció, melyre a szakirodalomban első sorban a felszólító módú megnyilatkozásokat tartják kifejező példának. Hymes 1975. 118–119.
[96] Stanley Fishnek az argementálás módszereiről írt tanulmánya ezzel a bizonyítási vágy belső okaival is foglalkozik: „Az ember hisz abban, amit hisz, mégpedig fenntartás nélkül. (...) Óhatatlanul is azt gondoljuk, hogy jelenlegi nézeteink megalapozottabbak azoknál, amelyeket korábban vallottunk, vagy amelyet mások képviselnek." Fish 1997. 12.
[97] Amikor itt a *kulturálisan* jelzőt használom, az adventista egyház „kultúrájára" utalok, amely csoportként nyilvánul meg.
[98] Hymes 2001. 485. o.
[99] Uo. 483. o.
[100] Szilágyi N. Sándor egyik politikáról írt publikációjában is megjelenik az azonosítás ilyen szintű megnyilvánulásához való viszony, amikor arról értekezik, kire illik a *radikális* jelző. „Szerfölött kényelmes eljárás ez: ha valakit egyszer besorolunk valahová, attól kezdve azt hisszük, immár mindent tudunk róla." Szilágyi N. 2003. 288.
[101] Uo. 288–289.

vannak, hogy például a munkatársaim is mondják, hogy mondod másnak, hogy világiak. Hát mondom, mi is olyan világi emberek vagyunk, mint ő, vagy maga, s csak egy kicsit másképp próbáljuk élni az életünket.”. Nyilvánvalóan a *világi* szó kétfajta értelmezése miatt lehet különbség a kétfajta használat között, így két megközelítés is érvényesülhet, mivel azt kell vizsgálnunk, milyen környezetben jelenhet meg egy nyelvi elem, mennyire helyettesíthet más elemeket, illetőleg milyen más elemekkel fordulhat elő.[102] Szintagmatikus megközelítésben Sz. N. és N. D megnyilvánulásaiban arra kell rámutatnunk, hogy bár ugyanazon közösséghez tartoznak, és ugyanazon releváns, érvényes környeznek a részei, egyfajta kontraszt, szembenállás figyelhető meg közöttük: egyikük a *világi* szót a nem adventista felekezetűek azonosítására használja (N. D.), míg a másik személy a jelző szótári jelentését alapul véve a *világban való élés*ként definiálja azt. Paradigmatikus megközelítésben nyilvánvalóvá válik, hogy mindketten ismerik a szó, a nyelvi elem strukturális értékét, azaz mindketten tudatában vannak annak, hogy az adventisták *szokták* így nevezni a nem adventistákat. A különbség tehát a nézőpontok eltolódásában van.

A kikérdezés második lépése a gyülekezet előtti hitvallástétel, amelyet szintén többször említettek az adatközlők. Ebben a lépésben eldöntendő kérdéseket tesz fel a lelkész a liminális személyeknek, amelyre pusztán *igen*nel vagy *nem*mel kell válaszolniuk, azaz mindössze viszonyulniuk kell az elhangzó kérdésekhez, nem kell megismételniük az igét (*ígérem, hiszem, fogadom* stb.). Ennek a módnak a rituális mozzanathoz turneri értelemben vett struktúraként való viszonyulását kellene implikálnia a keresztelendők részéről, viszont ennek ellenkezője figyelhető meg: „És hát vannak olyan dolgok, ami ott hirtelen erőt ad, hogy én fel kell azt vállaljam, (...) és ott helyben, több ember előtt kell választ adnom, hogy most igennel vagy nemmel miért válaszoltam.” (B. Zs.). A szokáseseményt kísérő szöveg[103] tehát identitást kifejező funkciójúk, és az átmeneti rítusban résztvevők egyfajta életszerepet alakítanak ki, amelyet az adott szituációban kell *felvállalniuk,* mivel a fordulat társadalmi jelentőségét fogalmazza

[102] Vö. Hymes 1975. 97–98.
[103] Pozsony Ferenc az ünnepek és rítusok rendszerében a szövegek három csoportját különíti el egymástól: a szokáseseményt leíró, a szokáseseményt kísérő (mondott rítus), valamint a szokáseseményt magyarázó szövegek. Pozsony 2006. 72. o.

meg[104]. Ehhez viszonyulandó rengeteg érzés halmozódhat fel az adatközlőben, a nyelv fatikus funkciója is megnyilvánul: „Lehet, hogy volt olyan [kérdés], amelyiknél megdobbant a szívem." (Sz. L.).

B. Zs. esetében a drámai szituáció konkrét krízishelyzetet eredményezett a kikérdezés során, amelyet narratívájában a paralingvisztikai elemek megjelenésével magyaráz – a jövendőbeli házastárs felekezeti hovatartozására vonatkozólag a *lehető leghalkabban* válaszolt. A hanghordozásnak erőteljes szociolingvisztikai vonatkozásai vannak, ugyanis az adatközlő végig annak tudatában válaszolt, hogy őt *nézik* és *hallgatják.* A *mások* jelenléte a hitvallástételkor ismét az 1. alfejezetben tárgyalt szempontot hívja elő, amelyben már szó esett a relatív depriváció elméletéről. Ehhez hozzátartozik a másoknak, a környezetnek való megfelelés kényszere is[105], a transzcendes hatalomtól – az Istentől – való félelem, akinek *most ígéretet* tett, illetőleg a közösséghez csaló tartozás felvállalásának nehézségei is: „Az adventista egyház olyan, mint egy csapat. Pont, mint a fociban. Ha valaki a csapathoz akar tartozni, akkor felvállalja azt is, hogy betartja a szabályokat. Ha valaki nem tartja be őket, akkor az kiesik. Ezt a közösségben is fel kell vállalni." (B. Zs.)

5. A neofiták viszonyulása a rítusban részt vevő szereplőkkel szemben

Az ünnep „a cselekedeteknek egy megemelt szinten való gyakorlása"[106], amely nyilvánvalóan a felnőttkeresztségre is érvényes megállapítás. Mivel erre a szokáseseményre a nyilvánosság jellemző, több szereplővel[107] is rendelkezik. Aktív szereplői a liminális személyek, akik a beavatás előtt állnak még, illetve a végrehajtó személyek, akik a rítus folyamán gyakorlatilag a kommunikációs aktus adói (a lelkész, a szavalók, az énekesek), de emellett passzív szereplői is vannak, akik a közönség soraiban ülve figyelik az eseményt (rokonok, barátok, ismerősök).

[104] Ez gyakori jelenség a rítusokon elhangzó szövegek esetében. Verebélyi 2005. 151.
[105] „Megvannak bizonyos kérdések, mindenki szembe kell nézzen ezekkel a kérdésekkel, akik megkeresztelnek. (...) Mindenképp fontosnak [látom] azért, hogy [mások] tudják, hogy mi mit vállaltunk fel." (Részlet B. Zs. narratívájából. Lásd: 2. *Melléklet*.)
[106] Verebélyi 2005. 94.
[107] A szokásrendszer ezen kódjáról bővebben lásd: Pozsony 2006. 67–72.

A szakirodalom foglalkozik a liminális személyek és a *többiek* közötti viszonnyal[108], de ritkábban kerül elő a beavatandó személyek egymás közti viszonya ebben a küszöbszituációban, illetőleg utána. Az ebben a dolgozatban elemzett narratívák viszonylatában ennek igencsak nagy jelentősége van. Sz. N. konverziójában befolyásoló tényezőként hatott az a néhány ember, aki keresztelkedni készült: „Nem bánom, hogy megkeresztelkedtem, csak akkor egy olyan fellángolás volt, hogy most már mindenki, vagy nem mindenki, hanem sokan keresztelkedtek meg. S akkor már, hát, én is megkeresztelkedek." Azok a személyek, akikkel néhány hónapig (a tanulás folyamán), illetőleg magában a rítusban közössége vállalt, olyan csoportot alkotnak, amely az adventista közösségen belül jön létre, és amely a kollektív jellegű beavatás után is megmarad. Ezt Sz. L. narratívája szemlélteti leginkább, akinek nyelvi megnyilatkozásaiban a beszéd szintaktikai rétege is sokat mondó, hiszen a jelen és múlt idejű igék használatából tűnik ki, hogy a keresztségében részt vevőkkel egy csoporthoz tartozónak gondolja magát a rítust követően is: „Volt egy jó kis csapat, összegyűlt, amikor keresztelkedtünk. Többen keresztelkedtünk. (...) Jól jött össze, mert ők is ilyen velünk egy szintű emberek. S ez... jól megértjük egymást, jó barátok vagyunk. Hasonlítunk egyik a másikra." A csoport létrejöttében és megmaradásában viszont nem állíthatjuk, hogy kizárólag a beavatásban való részvétel játszott szerepet, ugyanis Sz. L. esetében már az átmeneti rítust megelőzően is kapcsolatban állt egymással ez a néhány személy: „Pont egy jó időszakot fogtunk ki, mert pont azokkal a fiúkkal együtt jártunk pengetős zeneórára is.". A közösen átélt liminális állapot ezt a kapcsolatot tovább vitte, és erősebb viszonnyá formálta, tehát mindenképpen számolhatunk befolyásoló hatásával.

A rítus szereplői között helyet kapnak a már említett passzív szereplők is, akik pusztán nézői szerepet töltenek be, és a beavatás menetére nézve nincs befolyásuk.[109] „Erre az alkalomra a keresztelendők elhívják szeretteiket is, ismerőseiket, mert az a lényeg, hogy mindenki megtudja, hogy én egy komoly döntést hoztam."[110] Az előkészületi fázisban levők a nyilvános teret maguk alakítják, és ebben mindig az egyéni

[108] Például Turner 2002.
[109] Pozsony 2006. 71.
[110] Részlet az Amota Lóránttal, a nyárádszeredai adventista lelkésszel készített interjúból. Lásd: 1. *Melléklet.*

kapcsolatrendszerek dominálnak[111]: a barátok, a keresztelendőkhöz közel állók, a rokonok vesznek részt a szertartáson, akik ünnepeltként viszonyulnak a neofitákhoz a rítus végén. Ennek egyik módja a közös emlék készítése (fényképezés), a virágok átadása (amely „a világi és a szakrális ünnepek jellegzetes díszítőeleme”[112]), a kinezikus kódok megjelenése[113] (az ölelés, a kézfogás, a puszilkodás, amelyek révén a két test térben közelebb kerül egymáshoz[114]), illetve szöveges üzenetek (a köszöntés nyelvileg való megformálása és közvetítése). N. M. úgy *körülrajongás*ként fogalmazta meg ezt a viszonyulást: „Körülrajongtak a testvérek, ugye virágcsokrokkal, meg minden”. Ebben a megnyilatkozásban ismét az előző alfejezetben előforduló közösségszemlélet tűnik fel. Az adventista egyházban a *testvérek* szó használata a közösség megkeresztelt tagjai körében eléggé elterjedt jelenség[115], így az adatközlő mondatában egyszerre van benne a keresztelendő és a neofita nézőpont. N. M. egy múltbeli eseményt idéz fel az emlékezetében, arról beszél, mi történt akkor, és hogyan érezte magát liminális személyként, viszont a *testvérek* szó használatából erőteljesen kitűnik az a tény, hogy a múlthoz mindig a jelen perspektívája szerint viszonyul a történetet mesélő személy. A beszélés viselkedésforma elsősorban, és az elmondott „szövegek nem csupán felidézhetővé tesznek egy nehezen megtapasztalható világot, hanem újabb események szervezői, irányító is”[116], befolyással vannak a jelenre, és fordítva.

A közönség fentebb említett viselkedésformáinak a rítusban térre vonatkozó aspektusai[117] is vannak, ugyanis a köszöntés az imaház termén (a szakrális téren) kívül zajlik, általában az udvaron, a tér viszont ettől még ünnepi marad, amelyet az elhangzó nyelvi megnyilatkozások is sejtetnek. Ezek a szöveges megnyilvánulások paradox módon

[111] A személyes kapcsolatok rendkívül fontosak egy rítus megélésekor. „Egy csoport létrejöttében és fenntartásában szintén szerepet játszanak a rítusok és a tagok ezeken való részvétele. A csoport tagjai számára a személyes jelenlét és bizonyos rituális gesztusok megtétele a szolidaritás kifejezése a csoport belső nyilvánossága előtt.” Fosztó 2007. 24.

[112] Pál-Újvári 2001. http://www.balassikiado.hu/BB/netre/Net_szimbolum/szimbolumszotar.htm#v. (2014-04-17).

[113] Pozsony 2006. 105–108.

[114]Pszichológusok állítják, hogy lelki ellenálló képesség fenntartása érdekében az embernek több másik tényező mellett ölelésre, elismerésre és testközelségre van szüksége. A témáról részletesebben lásd Bagdy 2008.

[115]Az adventisták közötti beszélgetések kontextusában használt *testvér* szó ilyen értelemben vett jelentése külön elemzés tárgyát képezi, amelyre jelen dolgozat nem ad keretet. A témáról bővebben lásd Fosztó 2007. 43–44.

[116]Keszeg 2002. 30.

[117] A tér és idő ünnepi voltáról bővebben lásd Verebélyi 2005. 135–142.

viselkednek, ugyanis az adatközlők *bátorítás*ként fogalmazták meg őket, viszont az általuk felhozott parafrazált üzenetek inkább *fenyegetően* hatnak: az élet *nehezebbé* válik mostantól és *Sátán támadásai* érik majd a neofitát.[118] Felmerül a kérdés, hogy mi okozhatja ezt az eltolódást. Mivel ezek a megnyilatkozások a szituáció kontextusához tartoznak, kénytelenek vagyunk belehelyezkedni a küldő (azaz az adatközlő) nézőpontjába, hogy onnan is megvizsgálva az eseményt, meg tudjuk válaszolni a feltett kérdést. Az adventista egyház teológiai álláspontja szerint azok, akik az igazságot követik, üldöztetve lesznek, viszont ha ebben kitartanak, akkor elnyerhetik az örök életet.[119] Ebből a nézőpontból tekintve a rítus végén elhangzó nyelvi megnyilatkozásokat, érthetővé válik, miért élte meg az adatközlő bátorításként őket.

Pozsony Ferenc a szokásesemény szereplői körébe sorolta a távol maradó személyeket is[120], akik a vizsgált narratívák szempontjából N. D. hoz szóba történetében. A verbális elemeken túl a hanghordozásából és a mimikájából is kivehető ez, hiszen amikor arról beszél, hogy a lánya nem vett részt az eseményen, sőt azóta *errefele* sem jött, lefele tekint, és elszomorodik.[121] A lánya ráadásul *olyan katolikus,* aki még *missziózni* is jár, mégsem érti meg ezt a döntést. Az itt használt kifejezés ismét egy másik csoporthoz való viszonyulásból ered. Az adatközlő a katolikus felekezetű személyek esetében nem látja tipikusnak a bizonyságtevést és az igehirdetést, ezért hangsúlyozza ki a csoport egyik tagjának nem mindennapiságát. A lány keresztséghez való negatív hozzáállása N. D. véleménye szerint a negyedik parancsolatban rejlő *ütköző kő*ben keresendő, amelynek megtartását ők a keresztség révén felvállalták: „Ugye a katolikusokkal szembe, ott már a második parancsolat is ütköző kő. Például a leányom, az olyan katolikus, hogy járnak misszióra, s mindenfélét. Aztán, ha valamit említek, há

[118] „Hát hogy idáig könnyebb volt az életem, s akkor most lesz nehezebb. Minél többet kell olvasni. Ha eddig fél órát olvastam a Bibliát, akkor most egy órát kell olvasni a Bibliát. Akkor most kezdődnek meg a kísértések, most fog dolgozni a Sátán, most fogja támadni az én életemet, mert látja, hogy Istenhez próbálok közeledni." (Sz. L.)

[119] Vö. Máté evangéliuma 5, 10: „Boldogok, akiket az igaságért üldöznek, mert övék a mennyeknek országa". Jézus ezen mondását Halmágyi József Attila, adventista lelkész *ellentmondás*osnak nevezte, amelyet viszont Jézus nevében el kell szenvedni, mint hajdan a prófétáknak.

[120] Pozsony 2006. 72.

[121] A hanghordozás változása a mellékelt Cd-n megtalálható interjú hanganyagában jól észrevehető.

mondjuk már nem is nagyon[122]... Há tartsák a kapcsolatot, de amióta adventisták lettünk, nem is jöttek errefelé."

Következtetések

A felnőttkeresztség rítusa ünnepélyes alkalom, amely révén a résztvevők és nézők kiléphetnek a profán létből, átlépve a szent szférába[123], mivel a szokásesemény kiemeli őket a hétköznapok linearitásából[124]. Mivel egy beavató szertartásról van szó, átmeneti rítusként kezeltük ebben a dolgozatban, amelynek centrális szereplői a liminális személyek. A mára az adventista közösségben teljes státusú adatközlők megtéréstörténeteit végigkövetve, illetve narratíváikat öt szempont mentén vizsgálva, a rítushoz kapcsolódó új aspektusokra derült fény. Minden egyes neofita esetében számolnunk kell a konverzió okaival, amelyek folytán kétféle feltárhatóvá váltak az ide vezető személyes, társadalmi és pszichológiai krízishelyzetek is.

Az adventista egyház viszonylag fiatal közösség, a 19. század második felétől számolhatunk létezésével, és tagjai is *mozgalom*ként utalnak rá[125]. Ebből az a ténymegállapítás következne, hogy a tagok teljes egyetértésben és aktív hitéletet tanúsítva[126], kizárólag a megtanult hittételek alapján mindent az egyház teológiai álláspontja szerint értelmeznek, az elemzésből azonban az derült ki, hogy ennek pusztán első fele igaz. Bár pontosan ismerik az egységes nézőpontot, saját vélekedésük és hozzáállásuk nem esik egybe ezzel: az egyházi és a népi vallásosság – ha nem is olyan értelemben, mint a hagyományos történelmi egyházak esetében – eltér egymástól. Ezt a szempontot követően a felnőtt keresztség rítusával szembeni attitűdök vizsgálatára került

[122] A hozzánk közel állók meggyőzésének vágya arról, amit mi hiszünk, mindennapi emberi érzés. N. D. szavainak hátterében is ez rejtőzik („ha valamit említek"), itt ugyanis nyilvánvalóan az adventista hitről *tenne bizonyságot*. Erről a jelenségről beszél Stanley Fish is: „Szeretnénk másokat meggyőzni saját hiteink és vélekedéseink helyességéről, hiszen ha ugyanabban hinnének, amiben mi, e hitek folyományaként látnák azt, ami mi látunk." Fish 1997. 17.

[123] Pozsony 2006. 52.

[124] Uo. 55.

[125] A *mozgalom* megnevezést Amota Lóránt, nyárádszeredai adventista lelkész használta (lásd 1. *Melléklet*) olyan értelemben, ahogyan Victor Turner a *communitas* fogalmáról beszélt, amelyet a *strukúra* ellentéteként határozott meg. Lásd: Turner 1977. 675–676.

[126] Az ilyenfajta ébredés nem csak a neoprotestáns felekezetekre jellemző. Demeter Éva a református egyházon belüli ún. *ébredési mozgalom* követőivé lett egyetemi hallgatók élettörténeteit kutatva a történelmi egyházra vonatkozólag tett kísérletet a jelenség leírása. Bővebben lásd: Demeter 2003.

sor, amelyben a narratívák alapján (amelyen egykori résztvevők hoztak létre, tehát mindvégig az ő értelmezésük dominál) aktív és passzív szereplők, illetőleg a távol maradók nézőpontjáról esett szó. Negatív és pozitív viszonyulások egyaránt a felszínre kerültek, és igyekeztünk ezek okait és következményeit feltárni.

A felnőttkeresztség szokáseseménye kapcsán a *kikérdezés* mozzanata bizonyult az adatközlők narratíváiban fontos momentumnak, így ennek vizsgálatára is kitértünk. A döntés mások előtt való felvállalása nem bizonyult minden esetben könnyű feladatnak, és az is kérdéssé vált, hogy a *mások* alatt pontosan kik értendőek: a rítus aktív szereplői, a nézők vagy esetleg a transzcendens hatalom, az Isten. Mindemellett rítus szereplőinek szemrevételezése külön elemzési szempontként is megjelent a dolgozatban, ezúttal azonban a szokásesemény nyilvános terének a viszonylatában vizsgáltuk, hogy milyen hatással vannak a különböző személyek a neofitákra az átmeneti rítus különböző fázisaiban.

A vizsgált narratívák rengeteg problémát fölvetettek, amelyek közül némelyiket sikerült is e dolgozatban kidomborítani. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a rítus és a neofiták hozzá fűződő viszonya ne lenne tovább kutatható. Feltett szándékomban áll a témát folytatni, hiszen a szokáseseménynek még más elemei is vannak, amelyek révén vitás kérdések merülhetnek fel, illetőleg a vizsgált korpusz (a narratívák száma) is tovább bővíthető lenne. Ahhoz, hogy ezeket a narratívákat releváns módon vegyük szemügyre a keresztelés általános értelemben vett rítusának kultúrtörténeti hátteréről is szót kellene ejteni, így kiderülhetne, miként és hogyan jutott el az adventista egyház a keresztény egyházak többségével szemben a felnőttkeresztség gyakorlásához. Mindemellett érdekes szempontnak látszik azt is górcső alá vetni, hogyan élik meg a rítus résztvevői a szertartás különböző részeit, mennyiben érzik ezt átmenetnek. A francia Arnold van Genneptől származó *rites de passage* kifejezéssel behatóan foglalkozott a szakirodalom, így könnyen szemügyre vehető az ehhez való viszony is, ám ezen belül a felnőttkeresztség rituselemeinek a megtérésben való közrejátszása is vizsgálhatóvá válna. Ilyen módon úgy a rítus mozzanatainak részletes elemzésére, mint a hozzá fűződő további narratívák vizsgálatára is sor kerülhetne, amelyekben más szempontokat is kutatni lehetne.

Bibliográfia

BAGDY Emőke

2008 *Pszichofitness.* Animula Kft, Budapest.

BÁRTH Dániel

2005 *Esküvő, keresztelő, avatás.* Egyház és népi kultúra a kora újkori Magyarországon. MTA–ELTE Folklór Szövegelemzési Kutatócsoport, Budapest.

CLIFFORD, James

1997 Az etnográfia allegóriáiról. In Thomka Beáta (szerk.): *Az irodalom elméletei III.* Jelenkor Kiadó, Pécs. 151–180. o.

DEMETER Éva

2003 Változatok egy megtéréstörténetre. In: Szabó Á. Töhötöm (szerk.): *Lenyomatok* 2. Fiatal kutatók a népi kultúráról. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár 63–78. o.

2007 Egyetemi hallgatók megtérés-történetei. In: S. Lackovits Emőke−Mészáros Veronika (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 6. II. Székely Nemzeti Múzeum – Veszprém Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy – Veszprém. 265−284. o.

DERRIDA Jacques

2004 Az idegen kérdése: az idegentől jött. In Biczó Gábor (szerk.): *Az idegen. Variációk Simmeltől Derridáig.* Csokonai Kiadó, Debreczen. 11–29. o.

FAZAKAS Orsolya

2010 *Megtéréstörténet és identitás. Történetek a hitéletről.* BBTE, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár, magiszteri dolgozat. Irányító: Keszeg Vilmos.

FISH, Stanley

1997 Bizonyítás vagy meggyőzés: a kritikai tevékenység két modellje. In Thomka Beáta (szerk.): *Az irodalom elméletei III.* Jelenkor Kiadó, Pécs. 5–26. o.

FOSZTÓ László

2007 A megtérés kommunikációja: gondolatok a vallási változásról pünkösdizmusra tért romák kapcsán. *Erdélyi Társadalom V. 1.* 23−50. http://erdelyitarsadalom.adatbank.transindex.ro/pdfdok/et9_tanulmany_2.pdf (2014-04-18).

HYMES, Dell Hathaway

1973 A nyelv a társadalomban. In Szépe György (szerk.): *A nyelvtudomány ma.* Gondolat Kiadó, Budapest, 485-505.

1975 A beszélés néprajza. In: Pap Mária – Szépe György (vál., szerk.): *Társadalom és nyelv.Szociolingvisztikai írások*. Gondolat Kiadó, Budapest, 91–146.

2001 A nyelv és a társadalmi élet kölcsönhatásának vizsgálata. Alapvető fogalmak. In: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (vál. és szerk.): *Nyelv – kommunikáció – cselekvés I-II.* Osiris Kiadó, Budapest, 458–495.

KESZEG Vilmos

2002 Egy látomás. Az esemény, a reprezentáció és az ítélkezés. In Uő: *Homo narrans*. *Emberek, történetek és kontextusok*. Komp-Press, Kolozsvár, 28–59.

KISS Dénes

2001 Egy hetednapi adventista közösség kialakulása. A vallási konverziót befolyásoló tényezők. *WEB*, 2001/6. 54–65.

LŐRINCZI Tünde 2012. *Vallásos közösségek a Hargita megyei Kőrispatakon.* Cigány–magyar kapcsolatok alakulása a vallási hovatartozás tükrében. Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár, doktori disszertáció.

MOLDOVÁN Vilmos

1995 *Bibliai tantételek kézikönyve*. Kiadja a H. N. Ü. Adventista Egyház, Kolozsvár.

PALÁDI-KOVÁCS Attila

1988–2002 *Magyar Néprajz*. Akadémiai Kiadó, Budapest. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/350.html (2014-04-15).

PÁL József - ÚJVÁRI Edit

2001 *Szimbólumtár*. Balassi Kiadó, Budapest. http://www.balassikiado.hu/BB/netre/Net_szimbolum/szimbolumszotar.htm#v (2014-04-17).

PETI Lehel

2012 Látomások,vallási megtérés és megszállottság.Kommunikáció a transzcendenssel egy erdélyi faluban. In: Pócs Éva (szerk.): *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből*. L'Harmattan − PTE Néprajz−Kulturális Antropológia Tanszék, h. n, 13−74.

POZSONY Ferenc

2006 *Erdélyi népszokások*. Egyetemi jegyzet. KJNT–BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár.

SIMON Zoltán 2006. „Szappan és víz”. A karácsonyfalvi cigányság vallásos életének vizsgálata A Hetedik Napot Ünneplő Adventista Egyház térnyerésének tükrében. In Heinz et al. (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Szigeti Jenő 70. születésnapjára.* k. n., Miskolc. 290. o.

SZILÁGYI N. Sándor

2003 *Mi-Egy-Más. Közéleti írások.* Katola könyvkiadó, Kolozsvár. http://adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=41 (2014-04-17).

SZILVÁSI József (szerk.)

1997 *A hetedik napot ünneplő adventisták hitelvei.* Advent Kiadó, Budapest.

TURNER, Victor

2002 *A rituális folyamat.* Osiris Kiadó, Budapest.

1977 Átmenetek, határok és szegénység: a communitas vallási szimbólumai. In Paul Bohamann – Mark Glazer (szerk.): *Mérföldkövek a kulturális antropológiában.* Panem Kft, Budapest. 473–711. o. (eredeti: 1974 *Dramas, Fields, and Metaphors.* Symbolic Action in Human Society. Cornell University Press, Ithaca–London.)

VARGA E. Árpád

1992 *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok.* 1850-1992 között. http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erdstat/msfel.pdf (2014-04-16).

VEREBÉLYI Kincső

2005 *Szokásvilág*. Néprajzi Tanszék, Debrecen.